

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIVOLILARI GAZETASI *

1931-yildan chiqa boshlagan

Mavrifat

XALQ ZIVOLILARI GAZETASI

2003-yil 8-fevral, shanba

№ 12 (7517)

ФАРЗАНДЛАРИ СОГЛОМ ЮРТНИНГ КЕЛАЖАГИ ПОРЛОҚ

Мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш, соглом авлодни вояга етказишига катта эътибор берилмоқда. "Умид ниҳоллари", "Баркамол авлод" ва "Универсиада" спорт ўйинларидан иборат уч босқичли узлуксиз тизим яратилгани, Президентимиз Фармонига биноан Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси нинг тузилгани фикримизнинг далилидир.

7 февраль куни Оқсанорда Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳомийлик кенгашининг мажлиси бўлди.

Уни Ўзбекистон Республикаси Президен-

ти, мазкур Кенгаш Раиси Ислом Каримов бошқарди.

Мажлисда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси раиси, Тошкент шахри ва вилоятлар ҳокимлари, тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарлари қатнашди.

Жамғарма фаолиятини ташкил этиш борасида амалга оширилган ишлар ҳақида Боз вазирнинг биринчи ўринбосари К. Тўлановнинг ахбороти тингланди.

Буғунгача барча вилоятларда жамғарманинг минтақавий филиаллари ва уларнинг ҳомийлик кенгашлари тузилди. Эндиғи асосий масала намунавий лойиҳалар асо-

сида болалар учун мўлжалланган спорт иншоотлари куришдан иборат. Жамғарма хисоб рақамига маблағлар келиб туша бошлади.

Давлатимиз раҳбари ушбу масала юзасидан ўз фикрини билдирад экан, мамлакатимизда Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси тузилгани эзгу мақсадларни амалга оширишга қаратилган катта ҳаракатнинг бошланиши эканligini aloҳida таъкидлади. Шунинг учун ҳам бу борада шошма-шошарлик билан енгил-елпи, пала-партиш иш юритиб бўлмайди.

(Давоми 2-бетда)

QAROR

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Diniy bayram — Qurbon hayitini dam olish kuni deb e'lon qilish haqida"gi Farmoni ijrosi yuzasidan, 2003 yilda Qurbon hayitining birinchi kuni 11 fevralga to'g'ri kelishi haqida O'zbekiston musulmonlari idorasini murojaatini e'tiborga olib "Qurbon hayitini nishonlash to'g'risida" qaror qabul qilib, 2003 yil 11 fevralni dam olish kuni etib belgiladi va Qurbon hayitini bayram sifatida joylarda keng nishonlash bo'yicha mutasaddi idora va tashkilotlarga tegishli tadbirlarni amalga oshirish yuklatildi.

DASTUR TASDIQLANDI

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi mahallaning fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organi sifatidagi roli va ahamiyatini oshirish, milliy qadriyat va an'analarini, o'zaro mehr-oqibat tuyg'ularini mustahkamlashdagi nufuzini ko'tarish, aholini moddiy va ma'naviy jihatdan qo'llab-quvvatlashni yanada kuchaytirish maqsadida hamda mamlakatimizda 2003 yil "Obod mahalla yili" deb e'lon qilinishi munosabati bilan "Obod mahalla yili" dasturi to'g'risida qaror qabul qildi va "Obod mahalla yili" dasturini tasdiqladi. Mazkur dastur sharhi matbuotda e'lon qilindi.

ЙЎҚНИ БОР | БОРНИ ЙЎҚ КИЛАЁТГАНЛАР

Касби туманининг Қамаши қишлоғида жойлашган 15-мактабга 1984 йилдан бўён Қурбоной Шозотова раҳбарлик қилиб келмоқда. Айни кунда 115 нафар муаллим 1353 нафар қишлоқ ёшларига илму одоб ўргатишади. Мавжуд 44 та синфнинг барчаси синф ва мактабдан ташқари олиб бориладиган тури-туман машгулотларда иштирок этишади.

Гир-атроф топ-тоза. Хона ва заллар давр талаблари асосида кўнгилдагидек жиҳозланган. Мактабда меҳнат инти-

зоми яхши йўлга кўйилгани боис ҳар ким ўз иши билан машгул. Жамоа аъзоларида ўзаро иззат-хурмат, аҳиллик бор. Бир сўз билан айтганда, мактабда таълим-тарбия иши яхши йўлга кўйилган.

ОҲАКЛАРИ ҲАМ ҚАЛБЛАРИДЕК ОК

Биз мактаб остонасини ҳатлаб утганимиз ҳамон асосий ва қўшимча бинолардаги ута оқлик дикқатимизни узига тортиди. Сураб-суршистиридик.

(Давоми 4-бетда)

Алатун қишлоғи "Турон" жамоа ширкат ҳўжалигининг бепоён кенгликларида жойлашган. Қишлоқдаги яккао ягона илм маскани, Зафар Диёр номидаги 39-мактабга

бориши учун эса анча-мунча мешақат чекмоқ, бир қатор лой кўчаларни яёв кезиб ўтмоқ лозим. Биз ҳам бир амаллаб мактаб остонасига эсон-омон етиб олганимизда эса, соат ҳали эрталабки 9³⁰ бўлса-да, илм масканида ҳеч ким йўқ эди. Қашқадарё вилояти Косон тумани ХТБ ходими Дўстмурод Махатов

уддабуронлик билан шу атрофдан 2 нафар кишини бошлаб келди. Уларнинг бири шу мактаб муалими Фофир Тоштурдиев, иккинчиси эса мактаб директорининг ҳўжалик ишлари бўйича ёрдамчиси Панжи Қозоковлар бўлиб чиқиши. Улар шу заҳотиёқ мактаб раҳбарларининг уйларига чопарликка жўнашди. Бироз фурсат ўтгач, мактаб директори Бойхўроз Сувонов ҳам етиб келди.

— Кани, кеп қолингизлар, — деди у. — Сизларни танимайорқ турибман?

(Давоми 4-бетда)

**"ТАЪЛИМ
ТЎҒРИСИДА"ГИ
ҚОНУННИНГ
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ
ИЖРОСИ ҚАНДАЙ?"**

2-бет

**НАВОЙИНГ
БУНЁДКОРЛИК
ФАОЛИЯТИ**

3-бет

**"ОЗ БАХТ -
КЎП ҲУСНДАН
ЯХШИРОҚ"**

5-бет

**НАВОЙИДАН
НУР ОЛАР
ОЛАМ**

7-бет

**"БОБУРНОМА"
(табдил)**

8-бет

Milliy istiqlol g'oyasi

Бунёдкорлик — миллий истиқлол тоғасининг асосий тоғасиридан бири. Буюк ажодларимизнинг бу борадаги фаолиятилари авлодларга ибрат вазифасини ўтайди. "Шамсул миллат" — Алишер Навоий ҳазратларининг бунёдкорлик фаолияти, айниқса, кенг кўламли эканлиги билан ибратлидир.

Алишер Навоийнинг бунёдкорлик фаолияти деганда, унинг ўзбек адабий тилининг, ўзбек адабиётининг бунёдкори — асосчиси эканлигини ҳам тасаввур қилмоғимиз керак. Шоирнинг беш достондан иборат "Хамса" сидаги тоғасири, тўрт деңгандан иборат "Хазойин ул-маний" номли лирик мероси, 13 номдаги насрый асарлари ўзбек тилининг гўзал ва бой тил эканлиги, ҳар жанрда ёзишилик учун у яроқли эканлигини асослаб беради.

Навоий давлат арбоби сифатида қандай бунёдкорлик ишларини бажарди? Бу Навоий фаолиятида алоҳида йўналиш.

Маълумки, 1465 йилда Ҳусайн Бойқаро Ҳирот таҳтини эгаллаганда, Навоий Самарқандда таҳсил олаётган ва бадий иход билан машғул эди. Ҳусайн Бойқаро Ахмад Ҳожибекка хат ёзиб, махсус фармон билан Навоийни пойтахтга таклиф этади. Шоир етиб келгач, у олий мансаблардан бири — муҳрдорликка, кейинчалик, яъни 1472 йилда вазир қилиб тайинланди.

Навоий, унга замондош та-

"Маҳдудот" (худудлар, чегаралар) деган бўлимда Навоий ўз тасарруфидаги ерлар ҳажмини (шаҳар ичida ва шаҳардан ташқарида) бирма-бир келтиради: Навоий ўзига тегишли бўлган барча еру боғ-роғлар, дўкон ва бошқа иншоотлардан даромадларни бунёдкорлик ишларига сарф қилган. Чунончи, Ҳирот шаҳридаги Навоийга тегишли бўлган иморатлар сирасига: дўпифурушлик каби ўнлаб дўконлар кирса, шаҳардан ташқарисида эса унинг бир неча таноб ери, боғлар, токзорлар, дарахтлар, сарой ва боғчалари бўлган.

Юқорида айтилганидек, мазкур боғ-роғ, ер-сув, дўкон ва бинолардан тушган барча маблағ ҳисобига, Ҳондамирнинг эътирофига кўра, Навоий фуқаро ва

Инжил анҳори бўйидаги "Ихлосия" мадрасаси, "Дор ушшифо" номли юқсан меморий санъат билан курилган шифохона қурилиши, Ҳиротдаги машҳур "Низомия" масжиди таъмири, Ҳирот Чорсуидаги асосий мадрасаси, Сарипулдаги масжид биноси таъмири ҳам улуғ шоир бунёдкорлиги намуналаридир.

Мавлоно Шамсаддин Табодонгий мозорини обод қилиб, унга мақбара курдириб, Навоий унга ўз ҳурмати ва эътиқодини намоён қилади.

Ҳиротнинг Невматобод деган жойида бир неча масканлар бино этган мутафаккир ва арбосув иншоотларига ҳам катта эътибор билан қараган. Уларнинг фуқарони сув билан таъминлаши ва шаҳар меморчилигига файз киритишини назарда тутган. Ҳондамирнинг "Макорим ул-ахлоқ" асарида келтирилишича, пойдаражи меросий маҳалласидаги, Ихтиёридин

Навоий қурилишларидан Эрон Ҳурсонидаги ҳозирги кунга қадар сақлануб қолганлар: 1) Машҳаддаги Имом Ризо мақбрасининг жанубий айвони; 2) Машҳад хиёбонидаги ариқ; 3) Нишонур яқинидаги машҳур шоир Фариуддин Аттор мақбараси; 4) Санғаст работи; 5) Дизобод (Дидобод) работи; 6) Турук қишлоғидаги тўғон; 7) Жом вилояти Ҳаржиср яқинидаги Лангар қишлоғидаги шоир Қосим Анвар мақбараси; Ҳурсондан Гурғон ва Астрабод йўлида қайта тикланган Ишқ работи ҳам ёдга олинади.

Е.Э.БЕРТЕЛЬС

ки, Чилдухтарон, Тарноб, Нуржонон, Қаландарон, Ҳайробод кўприги ва тўғони Наҳри Араб, Чахчарон, Турук кўприги ва тўғонларини курдириган. Шунингдек, "Шифоия" ёнидаги зиёратгоҳдаги, Дараи Зангийдаги ва бошқа ўнлаб ҳаммомлар ҳам унинг саъй-ҳаракатлари натижасидир.

Айтиш керакки, Навоий ўзининг бунёдкорлик фаолиятида бино, иншоотлар, мадрасаса, масжид ва ҳоказоларни қуришгагина эмас, балки у жойларда кимлар хизмат қилиши, уларнинг маоши, вазифалари ҳақида ҳам аниқ маълумотларни беради. Масалан, мадрасалардаги ҳар бир мударрисда 22 толиби илм бўлиб, уч гуруҳда (6 аъло, 8 ва-

НАВОЙИНГ БУНЁДКОРЛИК ФАОЛИЯТИ

Алишер Навоий ҳалқимизнинг онг ва тафаккури бадши мақданини тарихида бутун бир даврни ташкил этадиган буюк шахс, миллий адабиётимизнинг тенгисиз намоёндаси, миллий музаккимизнинг шаъну шарафини дунёга тароннум қилган ўлмас сўз санъаткоридир.

Азиз дўстлар, ўзингиз бир ўйлаб кўринг, умр бўйи етим-есир, бева-бечора, ногирон ва муҳтожларга муруват кўрсатиб келган, эл-юрт учун ўз ҳисобидан мактаб-мадрасалар, шифохона ва ҳаммомлар, ўйл-кўпrikлар, боғ-роғлар бунёд этган, илм-фар ва маданият аҳлиниң чинакам ҳомийси бўлган бу беназир зотнинг мана шундай савобли ишларидан ҳар биримиз учун ибрат ва сабоқлар бор эмасми?!

Ислом КАРИМОВ

Бу бино ложуввард — зангори рангли тошлар ва олтин билан исломий ва хитой услубида нақшдор қилиб безатилган. Жуда гўзал, зеб-зийнатли айвон ҳам ҳашаматли қилиб тикланган. Навоий, шунингдек, Имом Ризо мақбрасининг жанубий томонига устунлари нақшланган кошинкорлик санъати билан айвон курдириган ва устунларнинг бирига Ҳусайн Бойқаро номини нақшлатган. Ҳозир ҳам бу айвон бор, яхши сакланган, дейишиди. Имом Ризо мақбраси яқинида курилган Фалвурхонада факир, заиф ва етимларга овқат бераб турилган.

Навоий 1497 иили Нишонпурга келган ва ҳароба ҳолига келиб қолган Шайх Фариуддин Аттор мақбрасини тағмирлатган. Ҳозирги вақтда мақбара Навоий таъмири қилдириган ҳолатидан сақланган.

Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Ҳиротнинг фарбий томонидаги Фалвор деган қишлоқда кошинлар безаги билан курилган, меҳроби эса хотамкорлик (нонзик инструкция, мозаика) санъати ишлатилган масжиднинг қишики ва ёзги айвонлари бўлган. Үр қишлоғида бино қилинган Анбар ҳавзи ҳозирга қадар сакланган, кошинкорлик, хотамкорлик санъати безаклари бир мунча зарарланган, дейишиди. Лекин "Навоий ҳавзи" деб юритилади.

Озарбайжоннинг Сароб деган жойида туғилган, машҳур шоир ва дин арбобларидан Қосим Анвар ҳазратга бағишиланган Фикра (кичик мақола) билан Навоийнинг "Мажолис ун-нафоис" тазкираси бошланади. Навоий 3-4 ёшларида бу шоир шеърларидан баъзи байтларни ёддан билган. Навоий Ҳазрат Қосим Анвар мозори атрофини обод этиб, гумбазли мақбара курдириган.

Навоий ўзига тегишли ерларда экин экиб, ҳосил оловчилар, ўзининг чорва молларни, қўйларни бօқувчилар, чорвадорлар, дўкондорлар, боғонлар ва бошқа қасб өгалири, уларнинг шибшилари билан тез-тез кўришиб, маслаҳатлашиб, уларга ўйлўриқ кўрсатиб турган... Ҳусусан, дехқончилик масалалари билан яқиндан, шининг кўзини билиб шуғулланган. Унинг бундай ишларини подшоҳ Ҳусайн Бойқаро ҳам маъқуллаган...

... Навоий ер экканда бундан табиатнинг ажойиб рангларга бурканишигина эмас, инсонларнинг қорни нонга, бошқа озиқоватларга тўйишини ҳам режалаштириган, кўчат ўтказанданда унинг баре ёшиши, чироили гуллашинигина эмас, ширин-шакар мевалар беришини ҳам кўзда тутган, ҳатто гул экканда унинг ҳар бир гулбаргидаги шакар унишини ҳам орзу қилган.

Абдуқодир ҲАЙИТМЕТОВ

рихчиларнинг маълумот беришларича, ўзининг арбоблик фаолиятининг аввалидаётк бунёдкорлик ишларини амалга ошира бошлаган. Улар ҳақида Навоийнинг ўзи ҳам 1482 йилда ёзилган "Вақфия" асарида муфассал маълумот беради. Бу асар Навоийнинг бунёдкорлик ва хайрия ишлари ҳақидаги хужжат бўлиши билан бирга, ўша давр иқтисодий-сиёсий ва зиятини ўрганишида муҳим манба ҳамдир.

Асарнинг "Муқаддимот" деб бошланган қисмидан кейинги

903 ўйл шаъбон (1498 ўйл март-апрель) ойда "Мақсурा суфғаси" гумбази ва тоқини очишга амр қилди. Шундан кейин ўтқир меъморлар ва диккатор мұхандисларнинг маслаҳати билан илгарасидан мустаҳкамроқ қилиб қуришга буюрди. "Мақсурा Суфғасининг иккى томонига иккита юқсан айвон вужудга келтирилиб, бунинг түфайли катта тоқ сунячиқа эга бўлди ва мустаҳманди ва у қурувчи бинонинг тезда тамомланишига қаттиқ аҳамият берганлигидан, ҳар куни ши бошига ташриф қилар, кўпинча этакни бир уриб, мардикорлар қатори ишларди.

ХОНДАМИР

қалъаси олдидаги, Шолбофон маҳалласидаги, Сур пуштадаги, Чиҳғазий маҳалласидаги, Ҳожаи калла ва бошқа ўнлаб ҳовузлар шулар жумласидандир.

Булардан ташқари, Навоий жуда кўп ариқлар қаздирган. Масалан, Машҳаднинг бош хиёбонидан катта ариқ ўтган, ҳозир ҳам "Вазир Навоий ариғи" деб юритилади.

У даврларда работ (карвонсарой, мусофирихоналар) куришига алоҳида аҳамият берилган. Чунки мамлакатлараро муносабатлар яхши саралган, хонақоҳу работларда ега ташаббуси билан ва асасан маблағига Сариф хиёбон, Кандаги, Туфур, Оқ работ, Ҳавзак, Ён булоғ, Дараи зангий, Дашиби Шораҳт, Чил дуҳтарон, Тарноб сингари элликдан ортиқ работлар курилган.

Навоий даврида вилоятларни бир-бирига боғлаб, ижтимоий-иқтисодий ҳаётни таъминлаб туриш учун кўп приклар алоҳида мавқени эгаллаган. Бу ўналишда ҳам ибратли бунёдкорлик ишларини бажарган улуғ адиб: Сепулак, Соқсалмон, Тул-

кат (ўрта), 8 адно (куйи) дарс олиб борилган. Муаллимга алоҳида, талабаларнинг гуруҳига алоҳида маош ва йиллик озиқоват махсулотлари тайин қилинган. Агар мударрис мадрасасида истиқомат қилмаса, тайин этилган маош ва махсулотларнинг ярмини олган.

Навоий ўзи вақф қилдириган жойларда ҳайит ва бошқа байрамларда барчага тортиладиган ошдан, нон-сув, шириналардан тортиб, масжиду мадрасаларда, хонақоҳу работларда ега ташаббуси билан шабчикро шамларгача — барчасининг ҳисобини қилинган, майдан-чўйда сарф-харажатларни ҳам унутмаган.

Вақфларнинг таъмири, улар орасидаги йўлларни мунтазам тузатиб бориш зарурлигини ҳам эътибордан четда қолдирмаган. Бу вазифаларни назорат қилиб турниш учун махсус мутаваллилар белгиланган. Улар вақти-вакти билан ҳисобни бажарган улуғ адиб: Сепулак, Соқсалмон, Тул-

манбаларда Алишер Навоийнинг бунёдкорлик ишлари адали 370дан зиёд дейилади.

Уларнинг барчаси эл-юрт манфаатига, мамлакат ободонлигига ҳизмат этган.

Суйима ФАНИЕВА,
навоийшунос олима

ЙҮҚНИ БОР | БОРНИ ЙҮК КИЛАЁТГАНЛАР

(Давоми. Боши 1-бетда)

Барча бинолар үзимиз ишлаб чиқарған оқакларимиз билан оқланған, — деди директор опа. — Мана бир неча йиллардан бўён бир ҳовуч ҳам оқак сотиб олмаймиз. Үзимиздан унча узоқ бўлмаган Майманоқ тогидан тош олиб келамиз-да, мактабимизда ташкил этилган кичик цехимизда оқак пиширамиз...

Тадбиркорлик ва ишбайлармонлиқ ҳамма соҳада керак. Шундай эмасми? Мана сизга бир мактаб жамоа аъзоларининг үзи-үзини оқак билан таъминлаш усули.

— Лозим бўлганда муаллимларимизу қуни-қўшиларга ҳам 1-2 пақирдан оқак улашаверамиз — деди Қурбоной опа. — Нима бўпти, озигина тошни зиёдроқ солсак, ҳаммага етади. Гап шундаки, биз оқакни меъёрига етказиб, кўнгилдагидек қилиб пиширамиз...

“КЛАРА”НИНГ ЧЕВАРЛАРИ

Жамоа аъзоларининг саъй-ҳаракатлари билан илм маскани қошида “Клара” деб аталаувчи бициш-тикиш корхонаси ташкил этилди.

— Нима учун бициш-тикиш корхонасининг номи “Клара”? — деб сўраймиз директор опадан. — “Чевар” ёки “Севара” бўла қолмасмиди?

— Билмадим, “Клара” бўла қолсин дейишганди. Шу-шу “Клара” бўлиб қолди.

Бу гапларимиз ҳазил-ҳузил. Аммо 2 та замонавий турдаги тикиш машинасини сотиб олиш ва мактабда бициш-тикиш тўгарагини ташкил этиб, қишлоқ қизларига касб-кор үргатиш асосий масала. Айни кунда ҳам 20 нафардан ортиқ үкувчи қиз меҳнат таълими муаллимаси Азизахон Худойназарова раҳбарлигида “Клара”да бициш-тикиш сирларини урганишайти. Бунинг натижасида мактаб ҳамёнига озми-кўпми маблағ тушаяпти.

ЗАРДЎЗ КИЗЛАР

Меҳнат таълими фани муаллимаси Санобархон Султонова раҳбарлигида мактабда “Зардўз қизлар” тўгараги ҳам иш олиб бораётган. Аслида зардўзлик Қамаши қишлоғилик инсонлар учун кўхна касб. Бироқ қатор қадриятларимиз унтутилган йилларда қамашиликларнинг зардўзлик санъатлари ҳам деярли унтутилб кетаётганди. Мустақилларимиз шарофати билан қишлоқ аҳлиниң яна бир санъати, қадрияти тикланаяпти.

Чевар үкувчи қизларнинг ишларидан дил яйрайди. Бири-биридан нафис ва сара ишлар. Ёстиқчалар, тумор ва чойнак гилофлари, белқарслар-у камзулчалар, барча-барчаси тақори йўқ бир дид билан тикилган.

— Қамашилик момолар каштачиллик ва гиламчилик санъатларининг ҳақиқий усталари ҳисобланишади, — деди мактаб директори Қурбоной опа Шозотова. — Қишлоғимизда қадим-қадимдан “терма” кашталару “Боғоди” ва “Саккизлик” гиламлар, “Гажари” хуржинлар яратилган. Ана шу санъатларни ҳам тиклаш ниятида “Клара” корхонамиз қошида гиламчилик ва каштачиллик тўгаракларини ташкил этдик. Насиб бўлса, яқин орада бу тўгаракларимизнинг ҳам ишлари кўриниб қолади.

“ЛИМОН КЎЧАТИ СОТАМИЗ”

Мактабда иссиқхона ташкил этилганига 10 йилдан ошди. 13 туп лимон тўлиқ ҳосилга кирди. Жамоа аъзолари иссиқхонада ишлаш, кўчат

етишириш сир-асорларини мукаммал үрганиб кетишиди.

— Ҳар йили иссиқхонамизда этиширилаётган лимон кўчатларидан соятапмиз, — деди Қурбоной опа. — Бу соҳадан ҳали унчалик катта маблаг топаётган бўлмасак-да, ишқилиб кам-кўстимизни тулдиришга этиб туриди.

“Ирмоқлар йигилиб уммон бўлади”, деди доно ҳалқимиз. Ҳар соҳадан йигилган пуллар ҳисобидан жамоа аъзолари ҳар йили мактабни сифатли таъмирлашашти, илгор үкувчи ва үқитувчиларни баҳоли-қудрат рагбатлантироқда, ижтимоӣ жиҳатдан муҳтоҷ оила фарзандларига китоб-дафтар улашаётир. Ана шуларнинг ўзи бу “биркам яралган дунё”нинг савобли ишлари эмасми?

МАКТАБНИНГ КИТОБ ДЎКОНИ БОР

Хизмат сафари билан турли туманларда, қатор илм масканларида бўлади. Бироқ “Мактаб китоб дўкони” деб номланувчи дўконга рўбару бўлмаган эканмиз. Ана шундай дўконни ҳам Касби туманидаги 15-мактабда кўрдик. Дўконни нафақадаги муаллим Назирқул aka Ризоқулов юритади.

Назирқул домла “Китобсавдо” идораси ва унинг жойлардаги шахобчалари билан шартномалар тузиб, мактабдаги талаб ва эҳтиёжлар асосида дарслклар ва бадиий адабиётлар, турли-туман үкув қуроллари олиб келиб, мактаб үкувчи ва үқитувчиларига соҳади.

Майли-да, бунинг нимаси ёмон? Аксинча, бундан яхши иш борми? Үкувчи ва үқитувчи ўзига ақсқотиб турган китобни мактаб китоб дўконидан сотиб олса, нур устига нур-ку!

— Ана шу 15-мактабимиздаги китоб дўкони тажрибасини туманимиздаги барча мактабларга тадбиқ этишига киришашаётган, — деди Касби тумани ХТБ мудири Раҳмон Муртазов биз билан бўлган сўхбатда. — Мактаб қошида ташкил этилган китоб дўконлари үкувчи, үқитувчи ва отаоналар учун ҳам жуда қулийлик тугдеришини тажриба кўрсаташаётган...

ПАХТАЧИЛИК СЕРДАРОМАД СОХА

Қўшимча маблағ ишлаб топиш бўгунги куннинг мұхим вазифаларидан бири бўлиб қолди. Шу боис мактаб жамоаси ўзаро келишиб, үтган йили 4 гектар ерга пахта экишиди. Ишбоши этиб Шукрилло Жабборов тайинланган бўлса-да, жамоанинг ҳеч бир аъзоси пахтакорлик ишидан ўзини олиб қочмади. Ер оби-тобига келтирилди ва сара уруг қадалиб, ниҳоллар бехато ундириб олинди. Фуза агротехника талаблари асосида парвариш қилинди.

“Тер тўкиб сепсанг уруг, ер сени қўймас қуруқ”. Ҳа, натижә ёмон бўлмади. Үтган йили мактаб жамоаси 300 минг сўм соғ даромад олди.

— 2002 йилда ҳам 10 гектарлик майдонга пахта эккандик, — деди директор Қурбоной Шозотова. — Режани ҳам деярли уddyаладик. Даромадимиз бу йил албатта, анча кўп булади...

Ҳа, бугунги шароитда “олма пиш, оғзимга туш” деб ётган кишига ҳеч нарса йўқ. Бўлмайди ҳам. Интилганга эса ҳамма вақт толе ёр бўлаверади. Бунинг қанчалар ҳақ эканини Касби туманидаги 15-мактаб жамоаси қўлга киритаётган ютуқлар мисолида яна бир бор кўрдик.

Ҳамроҳимиз Дўстмурод Махатов ҳам ХТБда янгироқ кадр экан шекилли, аввал ўзларини, сўнг бизни танишиди.

— Ҳа, газетада ўқиганман, — деди директор ўз хонасига бошлади. Ростини айтар бўлсак, сўхбатимиз унчалик самимий бошланди, деда олмаймиз. Биз мубирларга қишининг аёзли кунида ушбу имл масканида ҳеч кимнинг “кўзи учеби” турмаганинг директорнинг совуқнина ҳолаҳвол сўрашидан шундоқнина билиниб турарди.

— Мактабда ҳеч ким йўқ-ку? — деб сўрадик мактаб раҳбаридан.

— Болалар таътилда!

— Муаллим ва бошқа ходимлар қаерда? — дедя яна сўрадик ундан.

— Гап бундай, — деди Бойхўроз ака. — Мен ўзим ёлғон гапиришни ёмон кўраман. “Бошинга қилич келса ҳам тўғри сўзла”, деган ҳикмат ҳам бор-ку ахир! Сизларга тўғрисини айтсан, болалар таътилга чиқкан пайтда муаллимларни ҳечам мактабга олиб келомадик. Ишномасаларингиз, шахсан ўзим муаллимларимизни уйларидан айтиб келсан ҳам, барабир, мактабга келишмади. Илож қанча, қишлоқчилик, жанжал, ёзув-чиизув чиқмасин, деб табелларини “Келди”, “7 соат ишлади” деб тўлдирамиз-да...

Мана сизга ҳали эртакларда айтилмаган хотамтойлик! Мана сизга иш-у, мана мактаб муаллимлари-ю бошқа ходимларга маош! Хўш, Бойхўроз ака ходимларга ишга келмаган кунлар учун маошни ўз ҳамёнидан тўляптими? Йўқ. Агарда ўз ҳамёнидан маош тўласа, бир сўмни ҳам минг бор ўйлаб тўлаган бўлмасми? Шу ўринда яна бир гапни айтиш жоиз. Бойхўроз ака үқитувчиларга маошни давлат бюджетидан тўляпти. Мактаб банкда ўз ҳисоб рақамига эга бўлиб, у давлат бюджетидан тегиши маблағни ўз ҳисоб рақамига ўтказиб олган. Яна битта гап. Ҳукуматимиз сарф-ҳаражат масаласида мактаб директорларига, яни Бойхўроз Сувоновга ҳам ишониб туриди. Худди шу ўринда савол туғилади? Давлат бюджети беғами? Қайси раҳбар қандай сарфласса, сарфлайверсими?

Директор хонасидан қириқ, мактабнинг үкув хоналари ва залларини, ҳовли ва атрофи айландик. Директор хонаси билан туташ яп-ялонгоч залдан юриб, “2-ва 4-синфлар” деб ёзиб кўйилган хонага кирдик. Ушбу хонанинг таълим-тарбия хонаси эканини деворда осиғлик 2 та синф кундалиги орқали билиш мумкин, холос. Хона чанг, ифлос. Шип ва деворда электр симлари узилиб, осилиб ётибди.

Асосий үкув хонасига кирдик. 3-“А”, 5-“А”, 6-“Б”, 8-“А”, 8-“Б”, 9-“А”, 11-“А”-синф хоналарини кузатдик. Ҳоҳ ишоннинг, ҳоҳ ишонманг, үкув хоналарининг дала шийпонларидан фарқи йўқ. Бу ўринда санитария-гигиена қоидларни ҳақида гапирмаган маъкул. Хоналардаги стол-стул ва парталарнинг аксарияти мажрух, улар дастлаб қайси рангда бўлганлигини ҳам илғаш қишин.

Биз деярли барча ҳатто айрим номлари йўқ хоналарга ҳам, асосий үкув биносидаги ўқитувчи ва ҳоналари билан бир қаторда ичига ҳўй “кўй”лари уюб кўйилган хоналарни ҳам кўрдик.

— Ҳар доим бўлмасаям, жуда совук кунлари печка ёкишимиз керак-ку! — деди мактаб директори Бойхўроз Сувонов. — Печкага нима ёқамиз? Кўмири деган нарса ишларни бир неча йилдан бўён олганимиз йўқ...

Мана сизга Косон туманидаги қиши мавсумига тайёр гарлик ишларининг маҳсулни. Ҳовли, гир атроф лой. Супурибидиришишнинг иложиям йўқ. Мактаб директорининг узук-юлук гапларидан шу

нарса англашилди, үтган ўкув йилида мактабни таъмирав учун давлат бюджетидан 2 миллион сўм маблағ ажратилган. Мактаб жамоаси бу маблағ ҳисобига қўшимча синфхоналар куриши мавқуллаган. Алқисса, 7 та хона пахса девор билан тикка қилинган. Бироқ маблағ тугагани боис усти ёпилмасдан қолиб кетган. Хуллас, янги бинонинг пахса деворлари айни кунда кор ва ём-ғирлар остида туриди. Бу пахса деворнинг усти қачонлардир ёпиладими ёки бир куни нураб, йўқ бўлиб кетадими, бу ёғи ҳозирча номаълум.

Мактаб ҳовлисдининг яна бир бурчагида Муборак газ конлари бошқармаси ҳомийлигидаги 4 та ўкув хонасига мўлжалланган янги бино курилиши бошланибди. Айтиш мумкини, бу бино битса, барча талабларга жавоб беради. Лекин ўша пахса девор урилган 7 та хоналик ўкув биносини бироз ўйлаброқ бошлаш лозим эди. Ахир, “янги ўкув биноси курилди” деганга яраша бино курмок керак-да! Бунинг учун эса тўла таъмирав шаҳарда ажратилган ўша 2 миллион сўмлик маблағ мавжуд биноларни таъмирав шаҳарда, мақсадга мувофиқ бўлариди.

Муҳтарам газетхон! Энди биргина мактаб учун жуда зарур бўлган қўшимча бино тўғрисида тўхтамоқчимиз. Косон туманидаги 39-мактабда айни пайтда 450 нафар ўкувчи, 37 нафар ўқитувчи, 10 нафар техник ходим ишлади. Энди бу ёғини эшигинг, мактабда хотин-қизлар учун битта бир ўринли, эрқаклар учун ҳам шу миқдордаги ҳожатхона мавжуд. Унинг ҳам усти ёпилмаган. Гапнинг очишини айтар бўлсак, ўкувчилар муаллимларидан ийманиб, у ерга кириша олмайди. Мактаб атрофи нега ифлос? Бизнингча, савонинг жавоби худди ана шу ерда.

Журналистик кузатувларимиздан шундай хуносага келдикки, мактабда меҳнат интизоми назоратсиз қолган. Муаллимларда масъулият, раҳбарларда эса қатъият йўқ. Қенгаш ва ўйғилишлар вақтида ўтмайди, услубий ишлар ўз ҳолига ташлаб кўйилган. Муаллимлар янги педагогик технологиядан ортда қолган. Мактабда “Мен сенга тегмаямманни? Сен ҳам менга тегма!” қабилида иш кетаётган.

— Дарс таҳлиллари дафтарим йўқ, — деди ёлғон гапиришни ёмон кўрадиган директор Бойхўроз Сувонов. — Росити, 2-3 ўкув йилидан бўён таҳлил дафтар тутганим ҳам йўқ.

Сўраб-суриштируларимиздан шу нарса аён бўлдикки, мактабда ҳатто 1 тур умумтаълим фан олимпиадалари ҳам ўтказилмаган. Негаки, мактаб директорининг бу ҳақда бўйргу чиқмаган. Дирикторда ҳам I тур Фанлар олимпиадалари хусусида бирорта маълумот йўқ.

Бошлангич синфда эндигина саводи чиқаётган кичкитойларни хеч кузатгани мисиз? Ҳар бир ҳарфни ёзиши, ўқишни ўрганиш учун улар минг бир чигиридан ўтишади. Фараз қилинг, ўқиш ва ёзиши билмайсиз. Ҳар бир нотаниш бўлган ҳарфнинг вазифаларини эслаб қолиш кучли иродани талаб қиласди. Сизу биз ана шу ҳолатни бир зум тасаввур қилдигу, унинг қанчалик қийин жараён эканлигини англадик, тўғрими? Энди, ҳали бир хилликка ўрганмаган ранг-баранг муҳитни севадиган ўйинкароқ болаларни янги билимларга ўргатиш қанчалик мушкулларини кўз олдимизга келтириб қўрайли! Агарда ўқитувчи оз бўлса-да бефарқ бўлиб, дарсни бир маромда ўта бошласин-чи... Деярли ҳамма ўқувчининг дикқати тарқаб, ҳафсаласи пир бўлиб кетади. Шундай вазият юз бермаслиги учун ўқитувчи, айниқса бошлангич синф ўқитувчиси болалар кўнглини олиш учун кези келса кўйлайди, рақсга тушади, кичкина қизчага ўхшаб "йиглайди", бир қарасангиз ўрмончи чолга "айлануб" қолади... Хуллас, бошлангич синф ўқитувчиси деганда хаёлингизга ҳамма нарсани биладиган инсоннинг (албатта, ўқитувчи кичкитойлар назарида шундай "кудрат"га эга) келтираверинг.

Албатта, бизнинг барчамиз, ана шундай инсонлар заҳмати эвазига ҳозирда хеч қандай қийинчиликларсиз ўқиймиз, ёзамиз, билимларимизни чархлаб бора-верамиз. Шунинг учун ҳам барча кишилар ёдидан биринчи ўқитувчисидан қолган кулгили, баъзан аразли, кўпда эса қувончли хотиралар ўчмаса керак.

Биз ҳозир "Йил ўқитувчиси — 2002" кўрик-танловининг Республика босқичи иштрокчиси бўлган Фаргона вилоятининг Ёзёвон туманиндағи 7-умумтаълим мактабидаги бошлангич синф ўқувчиларининг "идеали"га айланган ДилфузахонFaфурованинг қизиқарли, гаройиб ва мўъжизаларга бой бўлган бир соатлик дарсни қандай ўтганингни ёзма баён қилишга киришдик. 4-синф ўқувчилари билан ўтказилган ўқиши дарсида фойдаланилган янги педагогик технологиялар, ўзига хос бадиий муҳит ва бошқа воситаларнинг баҳосини кўриктанлов ҳакамлари ижобий баҳолашди. Қани, Сиз ҳам ушбу дарс билан танишиб чиқинг! Балким ундан ўрнан оларсиз, балким айрим камчиликларини тўлдириб, ўз дарсларингизда кўлларсиз. Нима бўлганда ҳам, вилоят бўйича ўқитувчилар ичидан ғолиб деб топилиб, Республикада ўз рақиблари билан куч си-нашган ўқитувчининг ўтган дарсни ёмон деб бўлмайди. Бу фикрни кўллашингиз ёки аксинча ўз эътироzlарингизни билдиришингиз Сизнинг қай даражада синчковлигингиз ва бефарқ эмаслигини гиздан далолат беради. Шундай экан биргаликда ўқиш дарси кузатувчиларига айланамиз.

Мухлисахон:

— Ҳар тонг эрталаб туриб
Борамиз мактаб томон
Бизлар илмга чанқоқ
Устозимиз меҳрибон
Кўлимиз кўксимида
Биргалиқда: Ассалому алайкум.

Ўқитувчи:

— Қалам тутган нозиккина,
Кўлингиздан ўргилай.
Меҳр билан боқиб турган,
Кўзингиздан ўргилай.
Сизни жуда соғинаман,
Тонгни интиқ кутаман.
Мени мойдай эритгувчи,
Сўзингиздан ўргилай.
Ваалайкум ассалом, болажонларим!
Барчангиз илмга ошно бўлиб яхши келдингизми?

Болажонларим, ҳозирги сабогимиз нима экан?

Одилжон: — Устозжон, ҳозирги сабогимиз бизга кўпдан-кўп билимларни ўргатувчи ўқиш дарси бўлади.

Ўқитувчи:

— Азиз болажонларим,
Менинг гул маржонларим,
Ватан сўзин маъносин,
Айтиб беринг, бизларга.

Бийрон жавоб берсангиз,
Пол қоламан сизларга.

Шодияхон:

— Онажоним иссиқ бағри,
Ватанлигин биламан.
Отам меҳри, қайноқ тафти,
Ватанлигин биламан.
Ўз бағрида улгайтирган,
Бешак менга Ватандир.
Шу юртнинг остоноси,
Бешак менга Ватандир.

Маликахон:

— Илк бор дунё танитган,
Мактабим менга Ватан.
Доим ҳамжиҳат, ҳамкор,
Маҳаллам менга Ватан.
Жаннатларга алишмам,
Кишилогим бир чамандир.
Нозу неъматларга кон,
Ўзбекистон Ватандир.

Ўқитувчи: — Баракалла қизим! Қани, яна Ватанни ким қандай таърифлар экан?

Азиза: — Ватан — онамнинг меҳр тўла мунис нигоҳи акс этган кўз қорачиги эмасми, устоз?

Ўқитувчи: — Худди шундай, қизағомим.

Мирхалил: — Ватан отанинг фарзандлари камоли учун катта умидлар или тиклаган пойдевори эмасми, устоз?

Шахноза: — Ватан туғилиб ўсган уйинг, бешигинг, остононг эмасми, устоз?

биришимиз она ўртга бўлган меҳр-муҳабатимизни қандай исбот этсак бўлади.

Нодира: — Халқи учун истиқолол, озодлигу эрк берган,

Юртнинг фарзандларини ўз боласидай севган.

Буюк Турон ишқида доим ёниб яшаган,

Ватанпарвар бўлишни Юртбошимиздан ўрган.

Ўқитувчи: — Нодирахон, шеърингиз жудаям ажойиб экан. Биласизми, Ватанинни қандай ҳимоя қилиш кераклигини бизларга хозир Сардорбек, Кудратилла ва Наргизахонлар саҳна кўриниши орқали кўрсатиб бермоқчи экан. Қани, қўрайли-чи?

(Болалар ота-она ва ўғил қаҳрамонларни таъсиридан қилиб тасвирилаб беришиди. Болалар, ўртоғларингиз тайёрларан кўринишдан нималарни тушундингиз?

Нодирахон: — Устоз, биз ҳар биримиз яхши ўқиб билимли, ҳар томонлама кучли бўлиб етишсак, Ватанимизнинг ишончли ҳимоячилари бўлиб етишар эканмиз.

Ўқитувчи: — Жудаям тўғри. Хўш, ҳамма билимларни пўхта эгаллашимиздан нималарни килишимиз керак.

Миржалил: — Агарда биз давлат таълим стандартлари даражасида таълим олсан, ҳар томонлама комил бўлиб етишамиз!

учун), тестлар, магнитофон.

Ўқувчилар ребусларни тўғри ечиб, "Кодир билан Собир" сўзларини ясайди.

Ўқитувчи: — Мана ўзларингиз топганингиздек, бугунги янги мавзумиз Ҳаким Назирнинг ҳикояси экан. Мен ҳозир ҳикояни ўқишимиздан олдин Ҳаким Назир ҳақида маълумот бериб ўтмоқчиман. Ҳаммамиз эслаб қолиша ҳаракат қиласиз-а? Маълумотлар берилгач, Дилдора ўтилмаган мавзуни олдиндан ўқиганлиги учун, унинг қисқача мазмунини сўзлаб берди. Шундан сўнг дарслардан ҳикояни ўқувчилар кузатгани ҳолида, навбатма-навбат ўқишиди. Ҳикояни қайта сўзлабти, мустаҳкамлаш жараёнида эса ўқитувчи Собир билан Кодирнинг хусусиятлари ҳақида болалардан сўради ва кўшишмалар кириди. Ҳамда;

— Бугунги ҳикоямизга доир мақолларни ҳам биламишми? — дейа ўқувчиларга мурожаат қилди:

Азиза: — Мақтанағоз, ҳунаринг оз.
Одилжон: — Мард майдонда синалади.

Ўқитувчи: — Раҳмат болажонлар, Сизлар ҳикоянинг мазмунини тўғри тушуниб етганингиз учун ҳам шу мақолларни айтдингиз. Энди, ҳар доимигидек, матннаги тушунмаган сўзларимиз устидан луғат иши ўтказиб олсан.

Ўқитувчи ўқувчиларга "Салор", "лунж", "зўравон", "чиранаб" сўзларининг маъноларини тушунтириб, луғат дафтарга ёздириди.

Ўқитувчи: — Болажонлар, ҳикоямиздаги нотаниш сўзларнинг маъноларини ҳам билиб олдик. Қани, қўрайли-чи матннимизни ким қанчалик ўзлаштириб олиди? Буни ҳозир танлаб ўқиш машқида текширамиз. Мен ҳикоядаги хоҳлаган жойимдан бирор сўз ёки гап ўқийман. Ким ўша гапни тез топиб олса, у ўқиши давом этиради.

Болалар бу машқни бажаришга жудаям қизиқиб, бир-бирларидан ўзаман деб киришиб кетишиди.

Ўқитувчи: — Болажонларим, сизларнинг топқирилгингиз, зукколигингизни кўриб дарсимиизга "Саҳий кўнча" ташриф буюрган. Мана ҳозир у сизларга ўзининг сабзиларидан ҳадя қиласди. Лекин, ҳадяга шундайлигича эришиб бўлмайди. Унинг орқасидаги тестларни тўғри ечсангиз сабзичалар сизларга колади ҳамда очич ҳарфлардан сўзлар хосил бўлади. Демак, ишга киришдик.

Болалар ўтган мавзуларни мустаҳкамловчи тестларни ечиб, "Икки дўст" сўзларини кашф қилишиди.

Ўқитувчи: — Болажонлар бу сўзларимиз бекорга пайдо бўлмади. Келинглар, "Икки дўст" мавзусида иншони ўйимизда ёзиб келамиз. Чунки, бу бевосита бугунги ҳикоямизга боғлиқ. Уйга вазифамиз фақатгина шундан иборат бўлиб қолмаслиги учун китобимизда берилган "Кодир ва Собир" ҳикоясига тегишли савол ва топширикларни ўқиб, уларга жавоб беришга ҳаракат қиласиз.

Ўқувчилар талашиб-тортишиб жавоблари эвазига ширинликлар ола бошлашиди.

Ўқитувчи: — Болажонлар. Бугунги мавзуни яхши тушунган бўлсангиз, иншо ёзиш сизлар учун қийин кечмайди. Шунинг учун биз танишган ҳикоянинг муаллифи Ҳаким Назир туғилган Тошкент шаҳридан Аррапоя маҳалласи ҳақида бувию-буваларингиздан сўраб, билиб келишини ҳам вазифа қилиб бераман.

Ҳозир қараб туриб сезаялманки, устма-уст саволларга жавоб беравериб, толиқсанга ўхшайсиз. Қани, ҳаммамиз бир шўх қўшиқ асосида рақсга тушамиз.

Болалар шўх-шодон рақсга тушаётган бир пайтда кутилмаганда қўнғироқ чалиниб қолди...

... Уларнинг юз-кўзларидан ўтилган дарслардан мамнунлик ҳиссиси бемалол англаб олса бўларди...

Ўқитувчи ҳам, Ўқувчи ҳам ижодкор

Дарс мобайнида бунга ҳамма амин бўлди

Юлдуз: — Ватан кўзларида ҳайрат акс этган ўқувчининг илк муаллими, син-фи, жонажон мактаби эмасми, устоз?

Ўқитувчи: — Келинглар, болажонларни, Ватан ҳақидаги мушоираларни мана бу шеър билан якунласак:

Водийларнинг асл гули,
Фаргонам менинг шаҳрим.
Дунёга машҳур диёр,
Ўзбекистон — жон-таним.
Тупрогин кўзга суртиб,
Доим эъзозлагайман.
Кизингман, қалқон бўлай,
Онажоним Ватаним.

Ўқитувчи: — Энди болажонларим, ким айтиб беради ушбу Ватанда, не-не улуф зотлар яшаб ўтганин. Не учун уларни дунё ҳалқлари, Номларин тилларда достон этганин.

Ферузбек: — Шу юртнинг муқаддас гул, тупроғига,

Не-не азизларнинг кадами теккан. Буюк боболарнинг буюк ишлари, Таърифи Машриқдан Марғиба етган.

Одилжон: — Фарғоний самога ўз нарвонин кўйиб, Юлдузлар сиридан кўп довруг солди. Темурнинг курдирган биноларига, Бутун дунё ҳалқи ҳайрон, лол қолди.

Наргиза: — Танамдаги етмиш икки томирда, Тўмарис момоннинг жўшқин қони бор.

Нодира, Увайсий, Зебунисонинг, Рухлари бизларга доим мададкор.

Шахло: — Марғилоний бобом ёзган ҳикоя, Барчани эзгулик сари чорлайди. Ватанин севган ҳар бир инсонни, Бобомнинг рухлари доим қўллайди.

Ўқитувчи: — Менинг доно жажила-рим! Сизлар улуғларимиз тўғрисида ҳам ажойиб шеърлар биларсанисиз. Энди ҳар

Ўқитувчи: — Қани, ДТСга кўра бизнинг вазифаларимиз қандайлигини биламишми?

Шахзода: — Биз бир дақиқада 80-90 та сўзни ўқиб олишимиз керак.

Малика: — 10 дақиқада 4-5 саҳифали матнни ўқиб, қайта сўзлаб беришимиз керак.

НАВОИЙДАН НУР ОЛАР ОЛАМ

Миллий маънавиятни юксалтириш ва ўзликинг англаш Навоийни билишдан бошланади. Ул зот илгари сурган гоя ва қараашларни чукур таҳлил қилишимиз ва ўрганишимиз, айни пайтга ёшлар онгига пешманеш сингдириб боришишимиз лозим бўлади. Навоий тарғиб этган гоялар инсониятни меҳрсизлиқдан ва тубанликка юз тутишдан асрар қолади. Ҳар қайси ўзбек юрагига Навоий яшаши ва бу туйғу миллат фахрига айланиши керак. Зоро, биз ўзбеклар учун ундан-да кучли ва ундан-да юксакроқ тафаккур чўққиси ўйқдир. Балки шунинг учун ҳам бу улуғ зот кўз ўнгимизда бутун миллат тимсоли бўлиб гавдалана-ди.

Айни кунларда Алишер Навоий таваллудининг 562

йиллиги мамлакатимиз бўйлаб кенг нишонланмоқда. Тошкент Давлат юридик институтида ҳам "Алишер Навоий — миллий маънавиятимиз даҳоси" мазусига илмий-маърифији анжуман ўтказилди. Ўзбекистон Фанлар академияси вице-президенти Тўра Мирзаев "Алишер Навоий асарларининг нашрлари хусусига" маъруза қилиб, жумладан шундай деги:

- Биз Навоийга тобора яқинлашиб бораётганимиздан мамнунмиз. Буюк шоирнинг мукофоти асарлар тўплами мумкин қадар

тезроқ олам юзини кўрса, бу олам янага нурли ва кўркам бўлади. Бундай бебаҳо маънавий бойликтан тўла баҳраманг бўлиш биз учун ҳам, олам аҳли учун ҳам катта баҳтдир.

Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти Навоий бўлими бошлиғи, Яссавий мукофоти лауреати Иброҳим Ҳаққулов "Навоий ижодига шахс камоли ва жамият тараққиёти" тўғрисида ўз мулоҳазаларини баён қилди.

Анжуман қатнашчилари ҳузурига сўз олган ТДПУ

ўзбек тили ва адабиётини ўқитиш методикаси кафедраси мудири, филология фанлари доктори, профессор Боқижон Тўхлиев "Навоий асарларида касб-хунар мадҳи" ҳақида, ТДЮИ профессори Нурсатилла Жумахўжа "Навоий ижодига маънавий баркамол инсон гояси ва тасвири" мавзусига маъруза қилди. Нотиқлар улуғ шоирнинг ўлмас меросини тўла ўрганиш, уни англар учун фурсат етганлиги хусусига гапирдилар.

Дарҳақиқат, давлатимиз раҳбари Ислом Ка-

римов ҳам Навоий шаҳрига ўрнатилган буюк бобаколонимиз ҳайкалнинг очилишига: "Агар биз Навоийни мутафаккир десак, у мутафаккирларнинг мутафаккиридир, агар биз Навоийни олим десак, у олимларнинг олимигидир", деган эшилар. Ҳақиқатдан ҳам унинг ижоди барча эзгуликлар гултожидир. Жонларга жон ғазалларидан бирига:

Эл нетиб топқайд мениким,
мен ўзимни топмасам...
дэя наво тузган шоир
бугун ҳам биз билан биргагидир.

Гулчехра ХЎЖАНОВА,
ТДЮИ катта ўқитувчи, филология фанлари номзоди

ЙИГИРМА ДАҚИҚАЛИК КЕЧА

Навоийнинг қалб олами бутун дунёга татиғулик эканлиги, унга боғча боласидан тортиб, йирик олимларнинг ҳам қизиқишига шоҳидмиз. Ҳусусан, Чилонзор туманиндағи 526-боғча-мактаб мажмуасида бўлиб ўтган 20 дақиқалик кечада ҳам худди ана шу ҳолатга гувоҳ бўлдик.

Биринчи тоифали бошланғич синф ўқитувчи Алишер Жалилова ўз ўқувчилаштириш учун бир, икки, уч дақиқалик кўринишлар ўйлаб топганки, бу билан болалар Навоий даврига кириб бордилар, унинг

тилида сўзлашдилар, қиёфасига кирдилар.

— 4- "Т (Тараққиёт)" синфининг болакайлари 200-мактаб худудига яқин 477-боғчадан саралаб олинган. Биз бундай тадбиirlарни улар билан тез-тез ўтказиб турдикам. Ана шунинг самараси ўлароқ, ўқувчиларда ўз ота-боболари адабий, маданий меросига нисбатан қизиқиши ва эътиқод қатъий шаклланмоқда, — деди кечада сўзга чиқсан боғчамактаб ташкилотчиси, "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мурабабийси" Қаршигул Норқулова.

Мухбириимиз

Тошкент кимё-технология институтида "Навоий — авлодлар эъзозида" деб номланган адабий-бадиий тадбир бўлиб ўтди. Адабиётшунос олим, Беруний мукофоти со-

Иброҳимова, Пўлат Носиров, Сайдкомил Умаровларнинг "Навоий—санъаткорлар талқинида" деб аталган чиқиши, Абдуқаҳор Жалиловнинг "Танбур наволари" ашула-

"БИЛКИ, БУ НАФ ЎЗИНГА КЎПРАК ДУРУР"

вриндори Мурод Иброҳим ўғлининг "Алишер Навоийнинг ўзбек маданияти ривожида тутган ўрни" мавзуидаги чиқишини тўплангандар эътибор билан тинглаши. Ўзбек миллий академик драма театрининг таникли актёрлари — Рихси

си, Мунира Обидованинг улуғ мутафаккирга багишлаб ёзган шеъри, талабалар ижросидаги Лайли ва Мажнун, Фарҳод ва Хисрав диалоглари, куй, кўшиқ ва рақслар тадбирга файзу тароват багишлиди.

Г.КЕЛДИЁРОВА

БОБОМИЗГА БАГИШЛАНГАН КЕЧА

да" қўширини ўргатиш билан биргабуюк аждодларимизнинг хаёти, ижодий фаолияти ҳақида ўқувчиларга етарлича маълумот берди. 2003

йилнинг "Обод маҳалла йили" деб эълон қилиниши ҳақида мунозара, А.Навоийнинг ёшлик йилларини акс эттирувчи саҳна кўринишларини намойиш қилиш орқали ноанъанавий услубда дарс олиб борилди.

Ўқувчиларнинг билимларини баҳолаш мақсадида янги педагогик технологиядан фойдаланган ҳолда компютер орқали тест-синови ўтказилди ва дарсда қатнашган 34 нафар ўқув-

чининг барчаси "яхши" ва "атъло" баҳо олишга муваффақ бўлдилар. Шундан сўнг 1-4-синфлар ўқувчилари буюк бокалонимизнинг

хикматли сўзлари, рубойлари ва ғазалларидан намуналар ўқидилар.

Мажмуада ўтказилган Навоийхонлик тадбири ёш авлод қалбида она Ватанга бўлган мухаббатларини янада оширишда муҳим аҳамият касб этди.

Мухбириимиз
Зафар БАКИЕВ олган сурат

САҲНАДА “ЛАЙЛИ ВА МАЖНУН”

Айни кунларда буюк мутафаккир, шеърият мулкининг сultonи Алишер Навоий таваллудининг 562 йиллигига багишиланган кўплаб тадбиirlар ўтказилляпти. Ана шундай тадбиirlардан бири Миробод туманидаги русийзабон мактаблардан бири Ирина Ли раҳбарлик қилаётган 31-урта мактабда ҳам бўлиб ўтди.

Мактаб директорини маърифат ва маънавият ишлари бўйича ўринбосари Махсума Нишонова "Алишер Навоий — буюк шоир ва сўз санъаткори" мавзууда атрофлича сўз юритди. Сўнгра, буюк шоир ҳаёти ва ижоди юзасидан савол-жавоблар ўштирилди, ғазаллари ёд айтилди.

Тадбир якунида шу мактабнинг ўзбек тили ўқитувчи Зулфия Үринова иқтидорли ўқувчилари билан биргаликда йиғилтларга Алишер Навоийнинг "Лайли ва Мажнун" асаридан кичик саҳна кўриниши намойиш этдилар. Хуллас, ушбу тадбир қизиқарли ва жозибали ўтди.

Марям
САЙДМУРОТОВА,
Миробод туманидаги
31-мактабнинг
ӯзбек тили фани
ўқитувчи

Умаршайх Мирзо баланд ҳимматлик ва улуғ орзулик подшоҳ бўлгани учун, ҳамиша унда мамлакатларни эгаллаш истаги бор эди: бир неча маротаба Самарқанд устига лашкар торти: баъзи маҳал умиди амалга ошмай қайтди. Бир неча маротаба қайнонаси Юнусхонни (Чингизхоннинг иккинчи ўсли Чифатойхон наслидандир. Чифатойхоннинг юртида мӯғул халқининг хони у пайтларда ўша эди, менинг улуғ отам бўлади) таклиф қилиб келтирди. Ҳар гал келтирганда вилоятлар берар эди. Умаршайх Мирзо қўнгли истаганидек бўлмагани учун, гоҳо Умаршайх Мирзонинг ёмон муносабатидан, гоҳо мӯғул халқининг муҳолифатидан вилоятда тура олмай яна Мўгулистонга қайтиб чиқар эди.

Охир навбат келтургандаким, ул фурсатда Тошканд вилояти Умаршайх Мирзо тасарруфида эди, (китобларда Шош битадилар, баъзиларида Чоч деб ёзди, "камони чочий" (Тошкент камони) ибораси шу туфайлидир) берди. Ўша фурсатдан сана тарих тўқиз юз саккизгача (1502) Тошканд ва Шохрухия вилояти Чифатой хонларининг тасарруфида эди. Бу фурсатда мӯғул улусининг хони ва султонлиги Юнусхоннинг катта ўғли — менинг тоғам Султон Маҳмудхона эди. Умаршайх Мирzonинг оғаси Самарқанд подшоҳи Султон Аҳмад Мирзо ва мӯғул улусининг хони Султон Маҳмудхон Умаршайх Мирzonинг ёмон муносабатидан зарар кўрганиклиари учун бир-бirlari билан иттифок қилиб, Султон Аҳмад Мирзо Султон Маҳмудхонни куёв қилиб, мазкур санада Хўжанд сувининг (Сирдарёнинг) жануб томонидан Султон Аҳмад Мирзо ва шимол тарафида Султон Маҳмудхон Умаршайх Мирzonинг устига лашкар тортилар. Бу аснода ғалати воқеа юз берди. Мазкур бўлиб эди, Ахси қўрғони баланд жар устида жойлашгандир; иморатлар жар ёқасида эди. Ушбу санада душанба куни рамазон ойининг тўртида Умаршайх Мирзо жардан кабутар ва кабутархона билан учиб, ҳалок бўлди. Ўттиз тўқиз яшар эди.

Таваллуди ва насаби:

сақкиз юз олтмишда (1456) Самарқандда эди. Султон Абусаид Мирзонинг тўртинчи ўғли эди. Султон Аҳмад Мирзо, Султон Муҳаммад Мирзо, Султон Маҳмуд Мирзодан кичик эди. Султон Абусаид Мирзо Султон Муҳаммад Мирзонинг ўғли эди. Султон Муҳаммад Мирзо Мироншоҳ Мирzonинг ўғли эди. Мироншоҳ Мирзо Темурбекнинг учинчи ўғли эди. Умаршайх Мирзо билан Жаҳонгир Мирзодан кичик, Шохруҳ Мирзодан улуғ эди.

Султон Абусаид мирзо аввал Қобулини Умаршайх Мирзога бериб, Бобои Қобулийни бек ота қилиб, рухсат берib эди. Мирзодарни суннат қилиш

Дурдона меросларимиздан бири — "Бобурнома"нинг янги илмий-танқидий матни 2002 йили нашрдан чиқди. Бу маънавий ва маърифий ҳаётимизда арзирли воқеадир.

Истеъододли олим Ваҳоб Раҳмонов ўқитувчиларга ва кенг китобхонлар оммасига буюк бобокалонимиз, шоҳ ва шоир Бобур Мирзо-нинг "Бобурнома" асарини ҳозирги ўзбек адабий тилига табдил қилиб эзгу ишга қўл урибди.

Куйида ушбу табдилдан парча ҳавола этилмоқда.

эди. "Хамсатайн" — (Низомий Ганжавий ва Амир Хисрав Дехлавий "Хамса"лари) ва маснавий (достонлар) китобларни ва тарихларни ўқиб эди. Аксар "Шоҳнома" ўқир эди. Шеърий истеъододи бор эди, бироқ шеърга парво қилмас эди.

Адолати шу марта-бада эди, Хитой карвони келаётганда Андижоннинг шарқий та-

(бир неча модда ара-лаширилиб ясалган кайф берувчи нарса)-ни кўпроқ истеъмол қилар эди. Маъжунийликдан қалтис ҳаракатларга йўл қўяр, ҳазилшўхликка ўч эди, ҳамиша нард ўйнар эди, гоҳо қимор қилур эди.

Жанг ва урушлари яхши эди. Уч маротаба саф тортиб уруш қилган эди. Аввал Юнусхон билан Андижон-

роғона, Хўжанд ва Ўратепаким (асл буларнинг номлари китобларда Усрушнадур, ва Усрушҳам битадилар) қолдилар. Хўжандни баъзилар Фарғона водийсига кирмайди дейдилар. Султон Аҳмад Мирзо Тошкандга мўғул устига лашкар тортиб, Чир сувиники, Тошкандан икки шаръий бўлади, бу сувнинг ёқасида шикаст топди, Ўратепада Умаршайх Мирзо тасарруфида эди.

Авлоди: уч ўул, беш қиз Мирзодин қолиб эди. Бари ўғлонларидан улуғи — мен Заҳиридин Муҳаммад Бобур эдим. Менинг онам Кутлуғ Нигорхоним

"Бобурнома"
(табдил)

тўйи жиҳатдан Дараи Газдан қайтариб, Самарқандга элти. Тўйдан сўнгра ул муносабат билаки, Темурбек улуғ Умаршайх Мирзога Фарғона вилоятини бергандур, Андижон вилоятини бериб, Худойберди Тугчи Темуртошни бек ота қилиб юборди.

Шакл ва шамойили: паст бўйлик, юмалоқ соқоллик, сарғиш юзли, норғил қиши эди. Тўнни роса тор кияр эди. Шунчаликки, белбоғ боғлагандан сўнг ўзини қўяберса, кўп вақтлар бўларди, боғлари узилиб кетар эди. Киймоқда ва емоқда бетакаллуф эди. Саллани маҳсус салла ўрайдиган қиши ўраб қўярди. Ул замонда саллалар бутун тўртўрама бўларди. Текис чирмаб, фашини осилтириб қўярди. Ёзлар маҳкамасидан бошқа ерларда аксар мӯғулча бўрк кияр эди.

Ахлоқ ва автори: ҳанафий мазҳаблик, поқиза эътиқодлик қиши эди. Беш вақт намозни тарқ қилмас эди. Умрий (намоз) қазоларини бутунлай тамомлаган эди. Аксар тиловат қилар эди. Ҳазрат Ҳожа Убайдуллоға иродати бор эди (кўл берган эди). Суҳбатларига кўп мушарраф бўлиб эди. Ҳожа ҳам фарзанд дер эрдилар.

Равон саводи бор

рафидаги тоғларнинг тубида минг қорамоллик карвонни шундай қор босдики, икки киши қутилди. Ҳабар топиб тегишили кишиларни юбориб, карвоннинг ҳамма нарсалари ни йиғидирди. Ўша пайтда ворислар ҳозир бергандур, Андижон вилоятини бериб, Худойберди Тугчи Темуртошни бек ота қилиб юборди.

Кўп саҳовати бор эди. Ҳулқи ҳам саҳоватида бор эди. Ҳушхулқ, ҳазилкаш ва сўзмал ва ширин сўз қиши эди. Шижаатли ва мардана қиши эди.

Икки маротаба (жангла) ўзи барча йигитларидан ўзиб қилич урди: бир маротаба Ахси дарвозасида, яна бир маротаба Шохрухия дарвозасида. Ўқни ўрта чоқлик отар эди. Кўп қаттиқ мушти бор эди, унинг муштидан ийқилмаган йигит йўқдир. Юртолишилик дағдагаси (орзуси) жиҳатидан анча ярапшлар урушга ва дўстликлар душманликларга айланар эди.

Бурунлар кўп ичар эди, сўнглар ҳафта-да бир-икки қатла суҳбат тутар эди, хушсуҳбат қиши эди. Бирор баҳона билан хўб шеърлар ўқур эди. Ҳожа ҳам фарзанд дер эрдилар.

Сўнглар маъжун

нинг шимол тарафи Сайхун дарёсининг ёқасидаги Такасекретку деган ерда (бундай номланишининг боиси шуки, тоғ этаги бўлганидан бу ерда дарё шундай тор оқадики, ривоят қиласидарки, у ердан така сакрагандир) мағлуб бўлиб қўлга тушди. Яна Юнусхон яхшилик қилиб вилоятига рухсат берди. Бу ерда уруш бўлгани учун "Такасекретку уруши" ул вилоятга тарих бўлубдир.

Яна Туркистонда Арс суви ёқасидаги Самарқанд туманларини чопиб келаётган ўзбеклар билан Арс сувини муз билан кечиб, яхши босиб, ғалаба қилиб, асир ва молни айриб, ҳаммасини эгаларига қайтариб бериб, ҳеч нима тамаъ қилмади.

Яна бир Султон Аҳмад Мирзо билан Шохрухия ва Ўратепа орасида: Ҳавос деган кентда урушиб мағлуб бўлди.

Вилояти: Отаси Фарғона вилоятини бериб эди. Неча маҳал Тошканд ва Сайром ҳам Мирzonинг тасарруфида эдиким, оғаси Султон Аҳмад Мирзо бериб эди. Шохрухияни фириб билан олиб, неча вақт фойдаланиб турди. Охир чоғларда Тошканд ва Шохрухия кўлдан чиқиб эди. Фа-

ди. Яна бир ўгул Жаҳонгир Мирзо эди, мендан икки ёш кичик эди. Унинг онаси мӯғулнинг туман бекларидан эди, Фотима Султон номли. Яна бир ўгул Носир Мирзо эди, онаси Андижонлик эди, фунччи эди, Умид отлиқ. Мендан тўрт ёш кичик эди.

Бори қизларидан улуғ Хонзодабегим эди,

менинг билан беш ёш улуғ эди. Мен Самарқандни иккинчи навбат олганда, Шайбонийхондек қиши билан Сарипулда чиқиб урущдим, имкон борича файрат ва шижоатда хато қиласидик

(ҳали ўз вақтида бу ҳақда ёзилур) шикаст топиб, беш ой қалъадорлик қидим. Қалъадорлик забти ва истехкоми (мустаҳкамлиги) ва сардорликда камчиликка йўл қўйилмади. Теварак атрофдаги подшоҳлар ва беклардан ҳеч қандай мадад ва кўмаклашиш бўлмади. Маъюс бўлиб (шахарни) ташлаб чиқдим.

Ўша таҳдикли тўхталик, ҳонларнинг аҳвони ҳам қисқалик билан зикр этайлик. Юнусхон ва Эсан Буғаҳон Вайсхоннинг ўғлонлари эдилар. Юнусхоннинг ўғлонлари Оғоқхон ва Жонбобоҳон эдилар. Юнусхоннинг онаси туркистонлик қипчоқ, бекларидан бўлган, Темурбек (Амир Темур) қадрлаган Шайх Нуриддинбекнинг қизи ё невараси бўлур.

Табдилчи:
Ваҳоб РАҲМОНОВ

Bobur tavalludining 520 yilligiga

ни Марвда босгандга Хонзодабегим Марвда эди. Менинг туфайлимдан яхши кўруб, у ердан узатдилар. Қундузда менга келиб қўшилдилар. Жудолик муддати ўн йил бўлиб эди. Мен ва Муҳаммадий қўкалдош иков берга келдик. Бегим ва бегимнинг яқинларидагилар танимадилар. Исимни айтганимга ҳам қарамай, анча муддатдан сўнгра танидилар.

Яна бир қиз Мехронбеким эди. Носир мирзо билан бир онадан туғилган эди, мендан икки ёш улуғ эди.

Яна бир қиз Ёдгор Султонбеким эди, онаси Оға Султон исмли каниз эди. Яна бир қиз — Руқия Султонбеким эди, онаси — Маҳдума Султонбеким эди, Қоракўзбеким дерлар эди, иккаласи мираннинг вафотидан сўнг туғилдилар. Ёдгор Султонбеким менинг улуғ онам Эсан давлатбеким сақлаб эди. Андижон ва Ахсини Шайбонийхон олганда Ёдгор Султонбеким Ҳамза султоннинг Абдullahтиф Султон исмли ўғлига тушуб эди. Мен Ҳамза Султон бошлиқ Султонларни Ҳатлон вилоятида босиб, Ҳисорни олганда менга қўшилди. Ўша мудхиш воқеа пайтида Руқия Султонбеким Жонибек Султонга тушиб эди, бир-икки ўғли бўлди, турмади. Бу фурсатларда хабар келдиким, тангри раҳматига борибди.

Хотинлари ва канизлари: Қутлуғ Нигорхоним эди. Юнусхоннинг иккинчи қизи, Султон Маҳмудхон ва Султон Аҳмадхоннинг эгаси эди. Юнусхон Чингизхоннинг иккинчи ўғли Чифатойхоннинг наслидиндор. Юнусхон ибн Вайсхон ибн Шерали ибн Ўғлон ибн Муҳаммадхон ибн Хизир Ҳожаҳон ибн Туғлук Темурхон ибн Эсан Буғаҳон ибн Дувахон ибн Есун Тува ибн Мутугон ибн Чингизхон.

Шунчаликки тўхталик, ҳонларнинг аҳвони ҳам қисқалик билан зикр этайлик. Юнусхон ва Эсан Буғаҳон Вайсхоннинг ўғлонлари эдилар. Юнусхоннинг ўғлонлари Оғоқхон ва Жонбобоҳон эдилар. Юнусхоннинг онаси туркистонлик қипчоқ, бекларидан бўлган, Темурбек (Амир Темур) қадрлаган Шайх Нуриддинбекнинг қизи ё невараси бўлур.

Ҳозирги пайтда тарихчи олимлар олдида Ватанимиз тарихини янгидан холисона ва илмий асосда ўрганиш вазифаси турган экан, ўтмишдаги жуда кўп муҳим воқеаларнинг қайта баҳоланиши ўз-ўзидан аён. Турон замин тарихининг турли даврларида нихоятда мураккаб ҳодисалар рўй берганки, баъзан уларнинг асл моҳиятини англаш тадқиқотчилар учун катта қишинчилик туғдиради. Мутахассислар бундай масалаларда бир-бирларидан фарқли, ҳатто тамомила зид фикр-мулоҳазалар билдиришлари мумкин. Шундай воқеалардан бири VIII асрнинг иккинчи ярмида араб халифалигига қарши кўтарилган Муқанна бошчилигидаги қўзғолондир. Қўзғолон раҳбарининг номи аслида Ҳошим ибн Ҳаким бўлиб, доимо юзига парда ёпиниб юргани учун “Муқанна”, яъни “Ниқобдор” лақабини олган. Ибн Халикон Муқаннанинг номи Ато бўлган, деб ёзган. Ўрта асрларда яшаган араб муаррихи туркий “ота” сўзини шундай ёзган

интилиш кучли эди. Ўша даврда ижсобий баҳоланган бу жиҳатлар эндиликда баъзан қўзғолонга, айниқса, унинг раҳбари шахсияти ва фаолиятига салбий баҳо бериш учун дастак бўлмоқда. Ваҳоланки, ўша даврга оид тарихий манбаларнинг қиёсий таҳлили бундай фикрлар бир ёқлама эканини кўрсатади. Айрим сабабларга кўра, қўзғолоннинг ғоявий йўналишлари хусусида тадқиқотчиларнинг умумий бир фикрга келишлари анча мушкул. Назаримизда, бу ҳақда қатъий ҳукм чиқаришга шошилмаган маъқул. Энг аввало, манбалардаги айни мавзуга оид барча маълумотларни тўплаб, ўзбек тилига ўгриб, ўша даврдаги ниҳоятда мураккаб диний-сиёсий вазиятни ҳисобга олган ҳолда, бу масалани атрофлича тадқиқ қилмоқ зарур.

Шу нарса диққатга сазоворки, қадимги тарихий манбаларда ҳам Муқанна қўзғолонига турлича муносабат билан ёндошиш ҳоллари бўлган. Ўрта асрларда оқ кийимлар ҳаракати-

рафдорларининг Бухоро вилоятida қўзғолон кўтаришлари тафсилотига анча кенг тўхтади. Самарқанд вилоятida содир бўлган воқеалар ҳақида эса бир неча сатр ёзиш билан кифояланади. Балъамий эса, аксинча, “Таржимаи тарихи Табарий” асарида оқ кийимлилар ва халифа қўшинлари ўртасида Самарқанд учун бўлган шиддатли жанглар ҳақида кенгроқ маълумот беради. Абусаид Гардизий ўзининг “Зайн ул-ахбор” (“Хабарлар безаги”) асарида халифа томонидан оқ кийимлиларга қарши юборилган Абу Нуъмон, Жунайд, Лайс ибн Наср, Ҳассон ибн Тамим, Муҳаммад ибн Наср каби йирик саркардалар қўзғлончилар тарафидан мағлуб этилганлиги ҳақида ниҳоятда муҳим хабарларни келтиради. Шу тариқа барча манбалардаги мавжуд маълумотларни қиёсий тадқиқ этиш мазкур қўзғлоннинг нисбатан яхлит манзарасини тасаввур қилишимизга ёрдам беради.

ўз заминида вужудга келган бир фирмә деб ҳисоблашган. Ҳасрда яшаган қомусчи олим Абу Абдуллоҳ Котиб Ҳоразмийнинг “Мафотих ул-улум” (“Илмларнинг қаломчилари”) китобининг “Каломчилми” боби иккинчи фаслида исломдаги фирмаларнинг рўйхати келтирилган. Жами элликдан ошик фирмалардан бири “Оқ кийимлилар фирмаси” деб номланган ва унга қуидагича таъриф берилган: “Оқ кийимлилар ал-Муқанна Ҳошим ибн Ҳаким Марвазийга¹ эргашган кишилардир. Қора либос кийган Аббосийлар давлати тарафдорларига муҳолифат юзасидан оқ либос кийишгани учун уларни шуном билан аташган”. Шу тарика, Котиб Ҳоразмий асарида Абу Ҳанифа, Аҳмад Ҳанбал, Ҳасан Басрий каби мўътабар имомлар қаторида Муқанна ҳам исломдаги алоҳида бир фирманинг асосчиси сифатида кўрсатилган! Буюк олим фирмаларни санаб ўтар экан, улардан бирор тасини ажратиб кўрсатмайди ёки бирини устун қўйиб, бошка-

МУЖАННА НҮҮРФОДОННИ МУАРРИХСАР ТАДКИНИДА

бўлиши мумкин. Ўша замонда ис-
ломни қабул қилган туронликлар
асл туркӣ ва сӯғдӣ номлари-
дан ташқари, арабча исм ёки
лақаблар олиши ҳам урф бўлган
эди.

Муқанна бошчилигидаги қўзғолон иштирокчилари йўлбошчилари амрига кўра, оқ либос кийиб юрганликлари учун бу ҳаракат тарих фанида “Оқ кийимлилар қўзғолони”, деб ҳам аталади. Деярли барча манбалар Муқаннанинг бош қароргоҳи Кеш (ҳозирги Шаҳрисабз) тумани ҳудудидаги ўша давларда Сом (баъзи манбаларда Сиём) деб аталган тоғдаги мустаҳкам қалъада бўлганини тасдиқлайди. Муқанна бу жойдан туриб, деярли бутун Мовароуннаҳр ва қисман Хуросон вилоятларида ғалаён кўтарган ўз тарафдорлари ҳаракатини бошқариб турган. Маҳмуд Қошғарий “Девону луғати турк” асари муқаддимасида турк шаҳарлари ҳамда тоғ, кўл, водий номларидан фақат баъзи бир машҳурларинигина китобида келтирганини таъкидлаб ўтади. Асарда: “Инчканд – Муқанна фуқароси яшаган шаҳарнинг номи. Сўнг хароб бўлган”, деган қисқача маълумот бор, “инч” сўзининг маъноси, “тинч” деган маънони беради. Инчканд шаҳри, бизнинг фикримизча, Муқанна доимий қароргоҳ сифатида танлаган Сом тоғидаги мазкур қалъа бўлса керак. Оқ кийимлилар озод этган вилоятларнинг ўртасида ва анча пайтгача жанговор ҳаракатлар бораётган ҳудудлардан узоқдажойлашгани, нисбатан осойишта бўлгани туфайли, эҳтимол “тинч шаҳар” маъносида “Инчканд” деб аталаандир.

Ҳақида хабарлар у китоблар тилга олинади. Академик В.В.Бартольдинг таҳминича, бу асар муаллифи асли келиб чиқиши туркий хонадондан бўлган ва араб тилида ижод қилган машҳур шоир Иброҳим ибн Аббос ас-Сулий бўлиши керак. Абу Райхон Беруний “Қадимги ҳалқлардан қолган ёдгорликлар” асарида: “Муқанна ҳақида хабарларни форсчадан арабчага таржима қилдим ва уларни “Оқ кийимлилар ва карматийлар ҳақида хабарлар” номли китобимда тўла баён этдим”, деб маълум қиласи. Беруний бу асарини 27 ёшида ёзил тугатганини эсласак, оқ кийимлилар ҳақида китобини олдин – навқирон йигитлик даврида ёзгани аён бўлади. Демак, улун олимни илмий фаолияти бошлишидаёқ қизиқтирган илк мавзулардан бири Муқанна қўзғолони бўлган. Афсуски, “Ахбори Муқанна” китоби ва Берунийнинг “Оқ кийимлилар ва карматийлар ҳақида хабарлар” асари сакланниб қолмаган. Аммо алломанинг бошқа баъзи асарларида Муқанна ҳақида маълумотлар учрайди. Оқ кийимлилар қўзғолонига, шунингдек, ўрта асрларнинг Наршахий, Табарий, Балъавий, Ибн Халликон, Гардизий, Абулфараж Яҳудий, Яъқубий, Ибн ал-Асир каби улкан муаррихлари ўз асарларидан жой ажратишган. Бу муаррихларни баъзи асарларида бошқаларида учрамайдиган маълумотлар мавжудлиги, шу тариқа, манбалар

Шўро даврида илмий ва бадиий адабиётларда Муқаннани ислом душмани, оқ кийимлилар қўзғолонини эса исломга қарши ҳаракат сифатида кўрсатишга

Fулом КАРИМ

Navoiyxonlik

филология фанлари номзоди Султонмурод Олим “Алишер Навоий — маънавий пиrimиз”, Ўзбекистон халқ артисти Хусан Шарипов “Алишер Навоий ўгитлари”, Республика “Маънавият ва маърифат” маркази бўлимни мудири, педагогика фанлари номзоди, доцент Акром Акмаловнинг “Навоий ижодида муаллимлар таърифи” мавзуларидағи маърузлари тингланди. Тадбир сўнгида 157-мактаб ўқувчилари ўзларининг бадиий чиқишлиарини намойиш этдилар.

Эътиборлиси, мактаб ўкувчилари шеърий композициялари орқали бобокалонимиз, шеърият мулкининг султони Алишер Навоийга бўлган меҳрмуҳаббатларини ўзига хос тарзда баён этдилар. Тадбир қатнашчиларда катта таассуротлар қолдиргани, шубҳасиз. Зоро, қадриятларни тиклаш, маданий-тарихий меросимизни ўрганиш ва ҳаётга татбиқ этиш ҳозирги замон ўкувчисини тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга.

сими қораламайды. Уларнинг ис-
лом тарихида бўлганини қайд
этади, холос.

Оқ кийимлilar қўзғолонининг моҳиятини англашга ёрдам берадиган топилмалардан бири Муқанна томонидан зарб қилинган ва ҳозирча ягона нусхада топилган мис тангадир. Ушбу тангани самарқандлик таниқли тангашунос олим Д.Кочнев аниқлаб, у ҳақда илмий мақола эълон қилди. Тангадаги ёзувларда Оллоҳ номи – “Бисмиллоҳ”, яъни “Оллоҳ номи билан” сўзи зикр қилинган бўлиб, унда Абумуслим волийси (ноиби) Ҳошим (яъни Муқанна) томонидан зарб қилдирилгани таъкидланади. Маълумки, Аббосийлар саркардаси, асли хурросонлик Абу Муслимнинг Хурросон ва Мовароуннаҳри ха- лифаликдан ажратиб олиш учун исён кўтаришидан хавфсираган халифа уни хиёнаткорона тар- зда ўлдиртиради. Муқанна ўзи- ни Абу Муслим издоши ва унинг ишининг давомчиси, деб эълон қилгани эса бошқа манбаларда ҳам қайд этилган. Агар Муқанна ҳақидаги ёзма манбаларнинг аксарияти икки-уч аср кечроқ даврга оид бўлса, мазкур танга айни ўша замоннинг шоҳидидир. Шу сабабли, бу ноёб топилма бир қанча муҳим хулосалар чи- қаришга имкон беради. Аввало, у Муқаннанинг Оллоҳга иймон келтиргани ва исломни асло инкор қилмаганини кўрсатади. Ко- лаверса, танга зарб қилгани Му- қаннанинг бир неча йил давоми- да бўлса-да, мустақил давлат қуриб, унда баъзи иқтисодий тадбирларни амалга оширгани- дан далолат беради. Балъамий- нинг Муқаннани “Фарғона ва Туркистон подшоси” деб атага-

¹ Муқанна ҳозирги Туркманистан ҳудудида жойлашган қадимги Марв шаҳри яқинидаги бир қишлоқда туғилған.

МЕХРИБОНЛИК ҮЙЛАРИ

УЛАРГА ЭЪТИБОР
ЕТАРЛИМИ?

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Аҳолининг ижтимоий ҳимояга мұхтож қатламларини аниқ ийналтирилган тарзда күллаб-қувватлашыннинг 2002-2003 йилларга мүлжалланған дастурини амалға ошириш чора-тадбирлари түғрисида” ги қарорига биноан, меҳрибонлик үйлари тарбиялануучилари, оиласарга тарбияга берилгандар, кам таъминланған оила фарзандларды учун қатор имтиёзлар яратылды.

Бугунги кунда Республика мизда 28 та меҳрибонлик үйлари фаолият күрсатып, уларда 3648 нафар, 34 миллиатта мансуб болалар таълим-тарбия олмокталар. 2001-2002 үкүв йилда меҳрибонлик үйларда 322 нафар битиручилар бўлиб, уларнинг 11 нафари академик лицейларга, 307 нафари касб-хунар колледжларига, 1 нафари олий үкүв юртига ўқишига кирди, 3 нафари эса ишга жойлашди.

Ўтган үкүв йилда меҳрибонлик үйлари битиручиларига 3 млн. 960 минт 973 сұмлик мөддий ёрдам күрсатилди ва 21 млн.

391 минт 163 сұмлик кийим-кечаклар билан таъминланди.

Меҳрибонлик үйлари битиручиларини ижтимоий муҳофаза қилиш қорасида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Оила, оналии ва болаликни ижтимоий муҳофаза қилиш комплексининг 2002 йил 9 июлдаги үйғилиши қарори билан маъқулланған “БМТнинг Бола хуқуқлари Кўмитаси тавсияларининг бажарилиши юзасидан Миллӣ ҳаракат дастури” га биноан, ҳокимликлар билан биргаликда дастур ишлаб чиқилган. Лекин, дастурни амалга оширияп суст кетмоқда. Айниқса, меҳрибонлик үйлари битиручиларини үй-жой билан таъминланған ҳокимиятлар томонидан етари эътибор қаратылмайты.

Шу муносабат билан пойтахтимизда меҳрибонлик үйлари фаолиятни, васийлик ва ҳомийлик ишларини такомиллаштириш масалаларига бағишиланган “Баркамол авлод-келажамиз” мавзусида республика семинари бўлиб ўтди. Тадбир иштирокчилари дастлаб 23-меҳрибонлик үйида бўлишиб, у ерда олиб борилаётган ишлар билан

танишдилар. Семинарда васийлик ва ҳомийлик органларининг олдида турган долзарб масалалар, меҳрибонлик үйи тарбияланувчиларини, оиласарга тарбияга берилгандар ижтимоий муҳофаза қилиш борасидаги ишлар, улар орасида гиёҳвандликнинг олдини олиш, меҳрибонлик үйларига ҳомийларни

Seminar

жалб этиш каби мавзуларда мърузалар тиңганди. Шундан сўнг болалар ўзларининг куй-қўшиқлари, жозибали рақслари билан үйғилганларни хушнуд қилишди.

Куннинг иккинчи ярмида семинар қатнашчилари “SOS—Болалар маҳалласи” фаолияти билан танишши мақсадидан мазкур маҳаллага ташриф буюришиди. SOS—Ўзбекистон болалар маҳаллалари уюшмаси 1998 йилда ташкил этилди ва Тошкентда 14 оиласий үйлардан ва боғчадан иборат биринчи SOS—Болалар маҳалласи ўз фаолиятини бошлади. Она меҳри ва овланий мұхит боланинг соғлом

униб-улгайшида ҳамда жамиятга үз қиссаның құшишида мұхит вазифаны бажаради. Бу ердаги ҳар бир бола меҳр ва мұрұват деган инсоний түйгулардан баҳраманд бўлади. SOS—Болалар маҳалласининг тузилиши, таъминланиши ва фаолиятини юритиши “SOS—Kinderdorf International” Халқаро хайрия жамияти ҳисобидан амалға оширилади. Мазкур жамият жаҳоннинг 130 дан ортиқ мамлакатларидан фаолият олиб боради. Ушбу маблаглар ногирон, етим ва кам таъминланған болалар учун минглаб саҳоватпеша инсонлар томонидан қилинган хайриядир. Ҳозирги кунда SOS—Болалар маҳалласига қабул қилинган болаларнинг тақдирига бефарқ бўлмаган барча инсонлар: ишбилармонлар, тибиёт, санъат ва фан арбоблари, қолаверса, оддий фуқаролар маҳалла равнақига ўз қиссаларини қўшиб келмоқдади.

Маҳаллага кириб борар эканлиз, бояғча, чиройли үйлар, ўйин майдончаси, ҳовли бурчагида қўйлар, товуқлар боқилаётган кўралар—барчаси эътиборимиз-

Бола туғилган пайтда мияси шақлланмаган, дунёга келиш тўлғоқларида мия сүякларининг бир-бира билан боғланши жойларни ўрнидан кўзгалган бўлади. Туғилишдан кейинги кунлар, ҳафталар давомида сүяклар боғланадиган жойларига жипслашади, ҳужайралари орасида янги бирикмалар шакланади. Бу бирикмаларни фанда синапслар деб атайдилар. Улар миянинг энг нозик қисмларини ташкил этади, унинг чизикларида билимлар жой олади. Улар мияга тобора ривожланиб, мураккаблашиб бораётган вазифаларни ҳал этиш имкониятини беради. Чақалоқ мияси пардаси пухта тайёргарлик кўрган курдатли армиянинг ҳужумга ўтиш пайтига ўхшайди. Гўё кўшин бўлинмалари ўзларининг курдатли қурол-аслаҳалари билан шиддатли зарба беришга тайёрдек. Мия бирикмаларининг шаклланишида чақалоқ умрининг дастлабки уч йили ўзига хос аҳамиятга эга. Бирикмаларнинг шаклланиши ўз-ўзидан юзага чиқмайди. Бола танаси озуқага мұхтоҗлик сезганидек, мия ҳам ўзи учун ривожланишига зарур озуқани талаб қиласи. У ёруғларни, ҳаркатни, ота-оналарни, ақа-опаларни, яқинларининг меҳрини, уларнинг эркалашарини, овозларини эшитишни, меҳр ёғилиб турган юз-қўзларини кўришини истайди. Унинг ўсиши, дунёнинг кун сайнин кўз ўнгидан кенгайиши, таниш нарсаларнинг кўпайиши давом этади. АҚШнинг машҳур кишиларидан бири бу ҳақда “Ташкил олам мия учун ҳақиқи озуқадир, у дунёни ўзининг сезги тизими: кўриш, эшитиш, ҳид билиш, ушлаб кўриш, таъм билиш орқали майда ва йирик лукмалар билан юта бошлайди” деб ёёса, иккиси “Овқатни ҳазм қилиш органлари турли хил пархезларга кўникканидек, мия ҳам турли тажрибаларга кўника олади” деб ёзади. Ва кибернетика жабхасига боғлаб, фикрини ойдинлаштириш учун кўйидаги мисолни келтиради. Агар биз мияни ўта кучли ва нозик компьютер деб тасаввур килсак, болани ўраб турган мұхитни унинг миясига билимларни кири туви компьютер клавишларига менгзаш мумкин. Бу компьютернинг хотираси бенихоя кучли ва унга жойлашиши мумкин бўлганидан ҳам кўпроқ ах-боротни ўз ичига сидира олади.

Бола уч ёки тўрт ўшга етиши билан ўрганиш суръати сусая бошлайди. Компьютер шунда ҳам қабул қиласеради, аммо тезлик суръати пасаяди. Балоғат ёшига етганига қадар бу жараён сусаяди, қариганида эса мия ҳужайралари ва синапслар сўлий бошлайди. Компьютердан фарқли ўлароқ, инсон миясининг атроф-мухитга муносабати нозик ва давомлидир. Мия машина эмас, тана аъзо-

сидир, унга чақалоқликда ўрнатилган қаттиқ диск узоқ вақт ишлаб туради. Тегиши шарт-шароит яратиб берилса, синапслар жуда тез шаклдан бошлайди. Бола истеъмол қиладиган овқат ўша синапсларнинг миқдорини белгилайди, қолаверса, ақлий заковат ва руҳиятни ҳам пешлайди. Фойдаланилмайдиган синапслар инқизорзга юз тутади. Синапсларнинг самарали фаолияти инсон тағасиннинг серҳарқатлигига, жисмоний машқлар билан маъёрида шуғулланиб туришга боғлиқ.

Аксарият болалар боғчага борадиган ўшга етганида, улар миясининг тўкималари курилиб битган бўлади. Шу вақтдан балогатга етгунча қадар мия иштиёқи суст ўрганувчига айланаб қолади. Бола дунёни қайтиб ҳеч қачон ўз ҳаётининг дастлабки бир-икки йилидаги шиддат билан ўргана олмайди:

ТАРБИЯНИНГ МУЪЖИЗАКОР УЧ ЙИСИ

Fikr

Америка университетларининг биридан ортиқ чақалоқни бир жойга йиғадилар, уларнинг кўпчилиги африка-америкалик қора танлилар эди. Ота-оналарининг аксарияти ўрта мактабни ҳам битирмаган, ақлий коэффициенти (АК) эса ўртача 85 фойзга тенг эди. Чақалоқлар тўрт ойлик бўлганиларидан уларнинг ярми боғчага жойлаштирилди. У ерда чақалоқларни нисбатан катта ёшли хизматчилик сони кўпроқ эди. Бу — уларга кўпроқ эътибор кўрсатилишидан далолат эди. Тарбиячилар улар билан гаплашганларидан, фақат шу ўшдаги болаларнинг ўрганиш даражасига мос бўлган сўзларни ишлатишган. Улар ҳозиржавоб ота-оналар ёш ўғил-қизлари билан қандай гаплашишса, худди шундай йўл тутишган.

Ушбу гурухда яхши овқатланиш йўлга кўйилиб, ақлни пешлайдиган ўйинчилар билан овуниши ва бошқа фаоллаштирувчи тарбиячилар ўтказиб турилган. Болаларни таъминланған болаларнинг болаларни солом унини сақлашади. Болаларнинг ҳамда жамиятга үз қиссаның құшишида мұхит вазифаны бажаради.

Она меҳфи ва овланий мұхит боланин сөзлем түйнілді ҳамда жамиятга үз қиссаның құшишида мұхит вазифаны бажаради.

Тўғри келади. Бу пайтда чақалоқларда меҳрибонлик түйғуси шакланади. Ақлий билиш эшиги балоғат ёши ва ундан кейинги йилларда кенг очила боради. Кейинчалик эса торайиш юз беради.

Тажриба ва изланишлар инсон қандай қилиб ўз қиссиётларига ақл кириши мумкин, деган саволга умид бағишилайдиган жавоб топмоқда. Маълум бўлишича, оиласа, ўкув юртларида раҳмидил түйғуси ва интизомни ўргатиш фойдаланади.

Инсоният ўзининг ечилмаган муаммаларига Оллоҳнинг марҳамати билан ўзи жавоб топади. Тарихдан бу фикрга кўплаб мисоллар кўришимиз мумкин. Илм-Фаннинг ҳозирги ютуклари улуф. Лекин илм ихтиороларини ҳаётга, инсон манбаатларига йўналтиришда информация узатиш қийинчилари мавжуд.

Гап, бош миянинг синапс тўқимаси фаолияти ва унинг ҳозирча ишга тушмаган бенихоя катта имкониятларидан фойдаланиши түғрисида кетмоқда. Тадқиқотлар билан АҚШда исботланган кўпгина манбаларга қараганда, инсон миясининг катаа нейронлари 4 мингдан 20 минггача синапсларга эга. Булар нерв аъзоларини ижрои аъзолар тўқималари билан боғлайди. Бола туғилганда кўп ва кенг тугма салоҳиятлар билан ўнёни кўради. Чакалоқ танасида уруғи экилган кўп талант хиллари, афсуски, парвариш — озуқа топмай сўлийди. Юқорида айтиб ўтилганидек, бола ёруғ дунёга келиб тезда имкони борича ҳаракат килиши, керакли овқатни истеъмол қилиши зарур. Вақтида овқат едиришни ота-она билади. Лекин, бола танаси, аъзолари мұхтож бўлган ҳаётий ҳаракат — фаолият озуқасини топмайди.

Миллӣ спорт ўйинларимиз билан шуғулланиш эса, болага истаган ҳаракатларни ижро этиш орқали тумга талантига мос шароит ва имкониятини тайёрлайди.

Ота-оналар, мутасадди ходимлар шуну унутмасликлари керакки, уч-тўрт ўшгача болалар ёшлари, жинслари, саломатлик даражаларига қараб тик, равон, чироили юришни, югуршишни, сакрашни фаол бажаришга одатлансалар, яқин тенгдошлари билан ёқимлии чарчаш ҳолатини сезгунча фаол шуғуллансалар, шахсий гигиена талабларини сақласалар, тўғри овқатлансалар, ўзаро мулоқотда барча билан майин мумалада бўлсалар, согликларини юзага чиқариб, келажакда баҳтили ҳаёт кечиришлари, шубҳасиз.

Ф. НАСРИДДИНОВ,
профессор

Farmon va ijro

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нинг 2002 йил 30 майдаги "Компьютерлаштириши яна-да ривожлантириш ва ахбо-рот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида"ги Фармони педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ҳамда малакасини ошириш тизимига ҳам ҳар жиҳатдан та-аллуқи бўлиб, бу хилдаги мусассасаларнинг информацион ту-зилмаларини шакллантириш вазифаларини юклайди. Ўзбе-кистон Миллий университети қошидаги Олий педагогика ин-ститутида академик лицей ва касб-хунар колледжлари педагогарни информацион технологиялар йўналишида касбий қайта тайёрлаш курсига доир режа ва дастурлар тузилди. Про-фессорлар Ш.Нуритдинов, Х.Райимов, Д.Бокиев, доцент-лар Ю.Юнусов, Н.Иноятов, А.Ба-ходировлар муаллифлигидаги ту-зилган бу режа ва дастурлар бугунги кунда таълимга жорий этилмоқда.

"Келажак учун таълим" INTEL, яқинда тасдиқланган "2002-2010 йилларда Электрон Рос-сия" федерал мақсадли дасту-рида ҳам ўқитувчиларнинг фан-ларга оид информацион мұхит-ларини яратишга ўргатиш ма-салалари қўйилган. "АКТни кўллаймиз" босқичидан "АКТни ўкув жараёнига узвий кўшамиз" босқичига ўтиш кузатилмоқда. Ўқитувчиларни ишлаб чи-ка-ришдан ажралган ҳолда қайта тайёрлаш ва малакасини оши-

ришни ташкил қилишнинг му-раккаблиги қайд қилиниб, янги информацион ва педагогик тех-нологиялардан фойдаланиш, масофавий ўқитишнинг замона-вий шаклларини Финляндия, Россиядаги қаби қўллаш маъ-кул деб топилмоқда.

Анъанавий моделларга биноан, педагогарни тайёрлаш уч босқичда олиб борилади: компьютер саводхонлигини эгаллаш, телекоммуникацион тех-нологик воситаларни ўзлашти-

рирининг хужжатларни яратиш ва таҳрирлашидан хабардор бўлиш, электрон жадвал ва маълумот базаларига кириш камраб олинган.

Кейинги босқичда эса телекоммуникацион ва Интернет тармоғининг ишлаш тамойиллари, бу хилдаги воситаларнинг асосий механизmlари — электрон почта, гиперматн, турли хил дастурлар, серверлар, файлларни узатиш, саҳм-фаларни яратиш ва уларни

ЎРТА БЎГИНА КОМПЬЮТЕР

яра-
тиш инстру-
ментлари, уни серверда
жойлаштириш қаби мавзулар
қўрилади.

Лойиҳаларга биноан, ижо-
дий гурӯхлар (одатда бир ўқув
юрти педагогаридан) йиги-
либ, тажрибали информатика
педагоглари иштирокида
юкорида баён қилингандек,
кундузги-сиртқи шаклдаги
курслар ташкил қилинмоқда-
ки, бундан ижобий самара ку-
затилмоқда. Бинобарин, мето-
дик таъминот, электрон мате-
риалларнинг манбаси вужуд-
га келяпти.

Яратилган касбий қайта тай-
ёрлаш режаси тўрт блокни ўз
ичига олади: давлат дастурла-
ри ва талаблари; информатика
ва информацион технологиялар;
блокнот, график мухаррар, иж-
рочи, мультимедиа асбоблари-
дан фойдаланиш, матн мұхар-
риш ва фан-

ришни ўтиш бўйича малакани оши-
риш. Биринчи ва иккинчи
босқичга кундузги-сиртқи шак-
лда 36 соатдан (ҳафтасига 2
марта), учинчи босқич эса
кўпроқ сиртдан уюштирилмоқ-
да. Биринчи босқичдаги курс-
лар дастурларида компьютер ва
унинг иш меъёрлари билан та-
нишиш, унинг клавиатурасини
ўзлаштириш, клавиатура трена-
жёри билан ишлаш, операци-
он мұхитнинг асосий тушунчал-
лари — иш столи, файллар,
папкалар, ойналар, иконкалар-
ни эгаллаш, иш куроллари
ўтказгич, стандарт дастурлар—
блокнот, график мухаррар, иж-
рочи, мультимедиа асбоблари-
дан фойдаланиш, матн мұхар-
риш ва фан-

рирининг хужжатларни яратиш ва таҳрирлашидан хабардор бўлиш, электрон жадвал ва маълумот базаларига кириш камраб олинган.

Биринчи блокда "Компью-терлаштириш ва ахборот-ком-муникация технологиялари бўйича Давлат дастурлари" ва "Педагогларга қўйиладиган Давлат талабларида информа-цион технологиялар" фанлари назарда тутилган. Иккинчи блок "Интернет асослари", "Замонавий информацион технологиялар" ва "Информатика асослари" каби умумтехноло-гик фанларни камраб олган. Учинчи блокда "Информаци-он технологияларни ўзлаш-нинг педагогик-психологик жи-хатлари", "Ривожланган дав-латларда медиатилем", "Мустақил ишда информацион тех-нологиялар", "Компьютерли илмий-тадқиқот усуллари ва имитацион моделлаштириш" ҳамда "Педагогик дастурий во-ситалар" махсус курслари бўйича назарий ва амалий машгулотлар ўтказиш режа-лаштирилган. Якуний тўртинчи блок "Муайян фанларни ўқитиша электрон дидактик материаллардан фойдаланиш ва "Замонавий информацион технологияларнинг муайян фан мазмунига таъсири" масалали-да педагогик фанлар мисоли-да кўриб чиқилади.

Сирасини айтганда, ака-
демик лицей ва касб-хунар кол-
лежлари ўқитувчиларини замонавий технологиялардаги
дастур мазмунлари билан та-
ништиришнинг аҳамияти ҳеч
иккиланишсиз тан олинмоқда.
Гап, уларни кўллашга бориб
такалганда эса, ўқитувчи ва
мураббийлардан серфаҳмли-
лик, синчковлик, қисқаси ўкув-
чанлик, маҳорат талаб қилина-
ди.

X.ТЎЙМАНОВА

ЯНГИ НОМЛАР

Тошкентдаги замонавий санъат марказида Бадиий академия қоши-даги Республика тасвирий ва ама-лий санъат лицейи ўкувчиларининг кўргазмаси очилди.

— Ўглим Фазлидинда расм чи-
зишга иштиёқ беш ёшидан бош-
ланган. У асосан табиат манзара-
ларини чизарди, — дейди Ақила опа Икромова. — У чизган расмла-
ридан завқланарди. "Яна нималар-
ни чизсан экан?" деба бизга юзла-
нарди. Республика тасвирий ва амалий санъат мактабига ўқишига
бердик. Ўқиши давомида республика миқёсида ўтказилаётган
кўпгина танловларда иштирок
этди. Энг куонарлиси, 2002 йил-
да Чехияда ўтказилган танловнинг
олтин медалига сазовор бўлди.
Бугун эса, ўглим ва дўстларининг
икл кўргазмаси ўтказилмоқда.

Йиллар ўтади... Аммо, лекин ёш
ниҳоллар қалбидаги севинч онла-
ри қалбларига бир умр мухрлани-
колади.

— Ўтган йилнинг ёзда мактаби-
мизнинг уч истеъоддли мўйқалам
соҳиби — Нигора Мирсолиҳова,
Фазлидин Икромов ҳамда Борис Седишев Россиянинг Суздалъ шах-
ридаги ҳалқаро иҳод мактабига
юборилганди. Улар МДХ ҳамда
саксондан ортиқ хорижий давлат-
дан келган тенгдошлари билан бир
ой давомида тасвирий санъат
бўйича таҳсил олишди, — дейди
Республика тасвирий ва амалий
санъат лицейи директори Сомий Содиков. — Бу расмлар ўқувчилар-
им сафар таассурларининг ма-
сулидир. Мен уларнинг иҳодлари-
га муваффакият тилайман.

"Туркистон-пресс"

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЭНГ ЙИРИК ВА УНИВЕРСАЛ БАНКЛАРИДАН БИРИ ХАЛҚ БАНКИ

**Ўзбекистон аҳолиси ва меҳмонларини
муқаддас ҚУРБОН ҳайти байрами
билин муборакбод этади.**

МИЖОЗЛАРИГА

- «Сармоя плюс»,
- «Фахрий»,
- «Тома-тома кўл бўлур»,
- «Тадбиркор»,
- «Ишонч»,
- «Даромад» омонатлари

- «Тўёна»,
- «Комфорт»,
- «Таъмирлаш»,
- «Авто-кредит»

кредит турларини

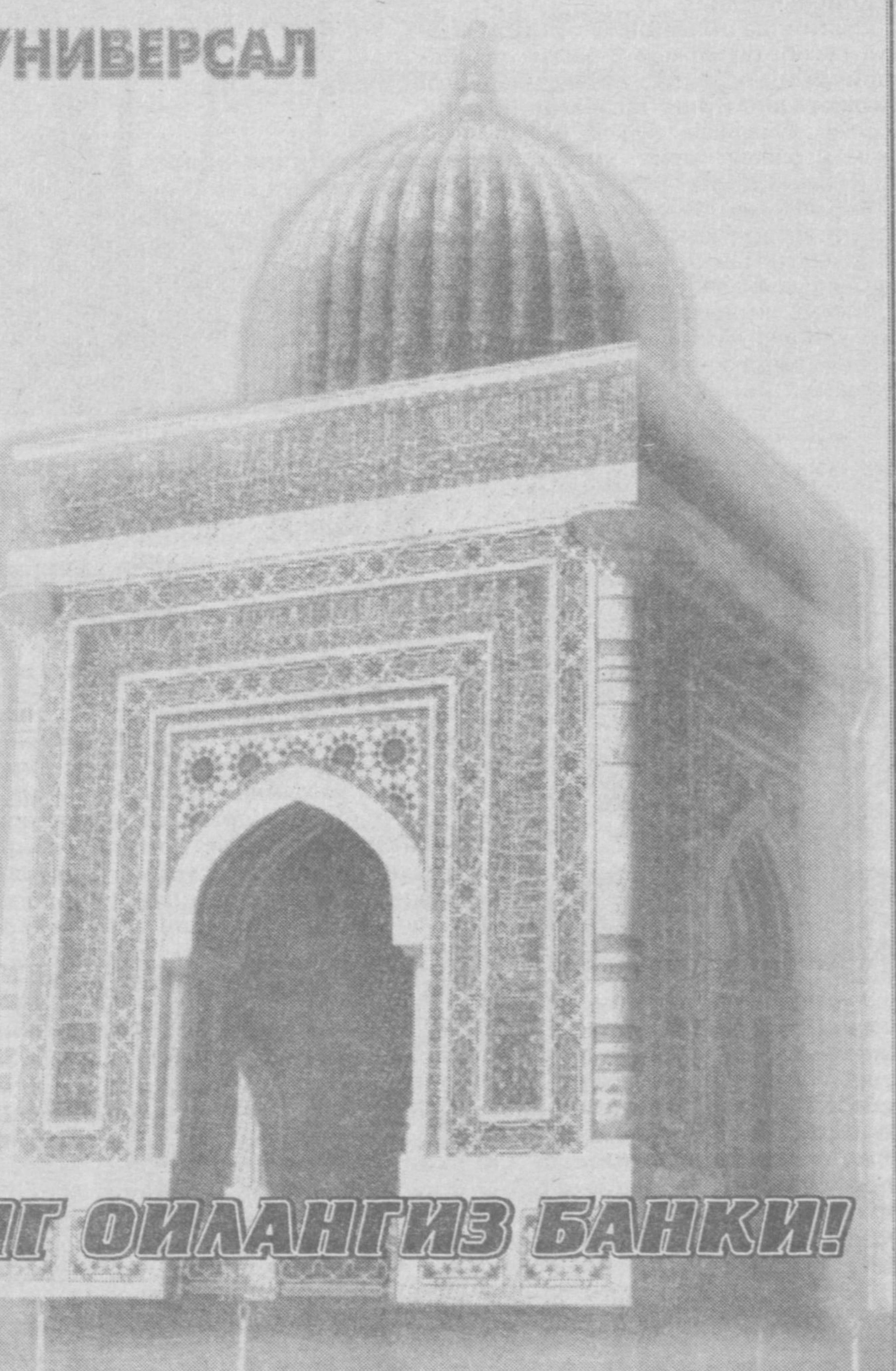
ТАКЛИФ ЭТАДИ

Доимий ҳамкорларига

янги, «НАВРЎЗ СОВФАСИ» — кисқа муддатли, ютуқли омонат турини жо-
рий этилганлигини маълум қиласи. Омонатга пул маблағлари 3 ой муддатта,
камиди 3000 сўм микдорида қабул қилиниб, йиллик 30% ҳисобида даромад
тўланади. Ҳар бир омонатчи белгиланган даромадларни олиш билан бир қаторда
1000000 сўм ютуқ совриндори бўлиш имкониятига эга. «Наврўз совфаси» омо-
натига пул маблағлари жорий йилнинг 10 мартаға қадар қабул қилиниб, ютуқлар
тиражи 2003 йилнинг 19-мартида Фарғона шаҳрида ўтказилади.

ХАЛҚ БАНКИ — СИЗНИНГ ОИЛАНГИЗ БАНКИ!

Бош офис манзили: Тошкент ш. Қатортол-46
Тел.: 173-69-15, 173-69-16

ЭГАЛПАНАЕТГАН БИЛДІМ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДА СИНАБ КҮРІПАДЫ

Амалиёт назариядан устүнми ёки назария амалиёттанды? Бұттың радиша берилдиган савол, лекин уларнинг бирини иккінчисидан устүн ёки паст күя олмаймыз. Мисоли инсонга сув ва ҳаво қанчалик зарур бўлса, амалиёт билан назария бир-бирига эш ва ёндош тушунчалар эканлигини тан олмай иложимиз йўқ. Ҳар бир олий ва ўрта маҳсус ўқув юргарида талабаларга назарий билим бериш билан бирга амалиёт соатлари ҳам ажратилади, бу уларнинг ўқув машгутлари давомида олган билимларини мустаҳкамлашга катта имконият тудиради. Демак, талабанинг етук мутахассис бўлиш мақсадида эгаллаган билими ва малакасини намоён этиши кўп жиҳатдан ана шу амалиёт жараёнига ҳам бевосита боғлиқ. Етук ва малакали кадрлар тайёрлашнинг муҳим омили, ўқитиш тизимининг узвий қисми бўлган амалиёт машгутлари Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтида қандай йўлга кўйилган? Уни ўюнтириш борасидаги кўп йиллик тажрибалар буғунги кунда нималар билан бойитилмоқда? Буни билиш ва ўрганиш муҳимдир. Чунки амалиёт ўқув тизимининг негизи эканлиги кундек равшан.

Маълумки, ҳозирги вақтда мамлакатимиз иқтисодиётини эркинлаштириш ва ислоҳотларни янада чукурлаштириш ишлаб чиқариш жараёнининг мақсад-мазмунини ташкил қилди. Бу жараёнда барча соҳалар қатори паҳта тозалаш, тўқимачилик ва енгил саноатни ривожлантириш, юртимизда етиширилаётган паҳта ҳомашёсидан экспортбот ва рако-батбардош маҳсулотлар тайёрлашни жадаллаштириш энг долзарб вазифалардан ҳисобланади. Бу эса ўз-ўзидан институт зиммасига бир қанча масъулиятли талаба вазифаларни юклайди. Хўш, бу борадаги эзгу ишларни амалга оширишда институт мавжуд имкониятлардан қандай фойдаланаяпти ҳамда талабаларнинг ўқиш давомида олган назарий билимларини амалда мустаҳкамлашнинг синов майдончаси — амалиётлар қандай ўюнтирилмоқда?

Институтда амалиёттинг уч тури мавжуд бўлиб, биринчиси 2-босқич талабалари учун белгиланган ўқув-танишув амалиётидир. Бунда талабалар ўз ихтиослик йўналиши бўйича ишлаб чиқариш жараёнига доир умумий тушунча ва тасаввурга эга бўлишади. Улар турли корхона ва ташкилотларда бўлиб, у ердаги асбоб-ускуналар, замонавий технологиялар, иш фаолияти билан яқиндан танишилар. Бир сўз билан айтганда, ишлаб чиқариш жараёнида фаолият юритадиган бўлажак кадрда умумий технологик занжир ҳакидаги дастлабки тушунчалар хосил бўлади. Асосийси, бу

амалиёт туридан сўнг талаба ўз қизиқишлиаридан хосил бўлган илк тушунчаларидан келиб чиқиб, ихтиослигига доир аниқ бир йўналиши танлаши лозим. Албатта, бу талабни бажаришда талаба ўзи бевосита гулох бўлган танишув жараёнига мурожаат қилади. Бу эса биринчи амалиёт турининг нечоғлик катта ахамият касб этишидан далолатдир.

Иккинчи тур ишлаб чиқариш амалиётти деб номланади. Тўртингчи ўқув йилининг дастлабки чорагида тўрт ҳафта муддатда ўтказилиши режалаштирилган мазкур амалиёт тури биринчи амалиёт туридан кескин фарқланади. Ўқув-танишув амалиёттида талаба фақат шу билангина чекланиб қолган бўлса, энди бевосита ва билвосита ишлаб чиқариш жараёнининг иштирокчисига айланади. У ўз билими ва кўникмаларини ишлаб чиқаришга татбиқ қилади. Таъкидлаш жоизки, амалиёт ўтловчи танлаш хукуқидан фойдаланиб, хоҳ жойларда бўлсин, хоҳ яқин атрофдаги корхона ва ташкилотларда бўлсин, ўз мутахассислик йўналишига боғлиқ тарзда амалиёт масканини ўзи танлайди. Ушбу танлов хукуки, табиики, тугиляжак айрим норозиликларга чек кўяди.

Учинчи амалиёт тури битирувчilar-

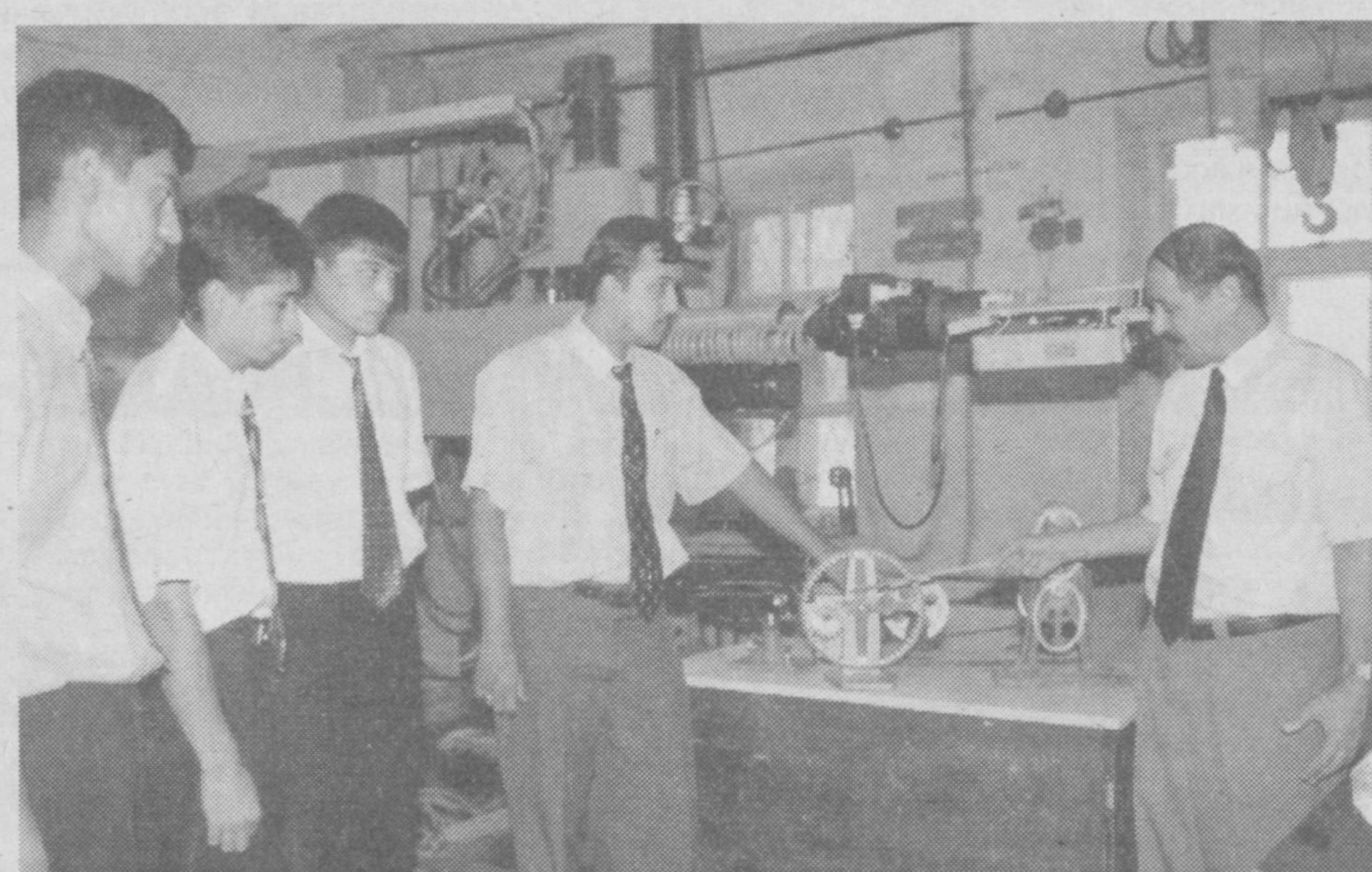
ди. Гап шундаки, якуний малака иши мавзусининг натижасини бу амалиёт турисиз тасаввур этиш қийин.

Шунингдек, амалиёттинг юкорида келтириб ўтилган уч туридан ташқари яна бир норасмий тури ҳам мавжудки, бу иккى амалиёт — ўқув-танишув ва ишлаб чиқариш амалиётларининг чогишимасидир. У учинчи ўқув йилининг якунида етти ҳафта мобайнида, кўпинча институт лаборатория ва кафедраларидан амалга ошириладиган ўқув-ишлаб чиқариш амалиётидир. Унда талабалар фақат ўз мутахассислиги билан чекланиб қолмай, мавжуд 4 та мутахассислик бўйича ҳам ўз тасаввурларини бойитадилар.

Магистратурада таҳсил олаётган талабага бу жараёни ўтла бироз бошқачароқ ва мураккаброқ тарзда белгиланади. Фарқи шундаки, энди бўлажак кадр ўз мутахассислик мавзусига ва йўналишига илмий нуқтаи назардан анча чукурроқ ёндошади. Ўз мавзуси устида кўпроқ изланишлар олиб боришига ҳамда ўз соҳасида муҳим янгиликлар яратишга интилади. Натижада талаба амалиётга ишлаб чиқаришда иштирок этувчи мутахассис сифатида эмас, балки бу жараёнга чукур таҳлил қилувчи, тадқик этувчи сифатида назар солади. Шу боис, бу босқичда амалга ошириладиган амалиёттинг иккى тури — илмий амалиёт

ва илмий-малакавий амалиёт магистрантлар фаоллигига ижобий таъсирини кўрсатмасдан қолмайди.

— Мен “Табиий бўёвчи моддалар орқали ишлаб чиқариш жараёни” мавзусида изланиш-

УСТОЗЛАРДАН ОТАШ ОЛГАН ҚАЛБ

ҳам худди ана шундай инсонлар сирасидан. Бу киши мана 31 йилдирки, оддий мактаб ўқитувчи бўлиб, ўз ҳәётини бу касбиз ҳатто ҳаёлоти остонасига ҳам йўналтира олмайди. Зотан, ўқитувчи ана шу камтарона, аммо шарафли, шу билан бирга масъулиятли касб этагидан тутиб, янгишмаганинги ич-ичида хис этади. Бинонабарин, ўқитувчилик касби орқали элга танилди, фарзандлар меҳрини, улар ҳурматини қозона олди. Албатта, бундай эъзоз-эҳтиромга мушарраф бўлиш осон кечгани йўқ. Буғун ўқитувчи ортда қолган ҳаёт йўлларига назар ташлар экан, беихтиёр илк бор ўқитувчи бўлиш орзуси қалбидан тутғён кўтарган онларни ёдга олади.

— Ўқитувчилик касбига ёшлидан ўзгача мөхр кўйган эдим, дейди М.Ёқубова. — Бу эҳтимол

илк бора мактаб остонасига ҳатлаганимда бизга мөхр тўла кучогини очган биринчи ўқитувчи миз Рукия опа, ююри синфа ўтгач эса биология фани ўқитувчи Лутфулла Сайдуллаев каби олийжаноб инсонларга кўйган ихлосимдан оташ олган бўлса, ажаб эмас.

Ta'lim fidoyilar

Инсон қалби орзу-умидларга лиммо-лим бўлади. Зоро, мақсад-муддаосиз яшаш оғир. Ўқувчилик йилларидаёт ўз орзуси сари парвозга шайланган М.Ёқубова эса ўқитувчи бўлиш ниятида мактаб партасиданок илмга ташна ўсади. Шу боис 1968 йилда мактабнинг 8-синфини битиргач, анча йиллар олдин қалбидан илдиз отган ўқитувчи бўлиш мақсадини ушалти-

ришга киришган ўқувчи пойтахтимиздаги 1-сонли педагогика коллежига ҳужжатларини топшириди.

Орзулар рўёби хеч қачон енгил кечмаган. Шу боис М.Ёқубова талабалик йилларида ҳам имкон қадар кўпроқ билим олишга, касб сирларини мукаммал эгаллашга интилди. Бу йўлда эса бўлажак ўқитувчилик йўл-йўрик кўрсатган устоzlарни — педагогика-психология фани ўқитувчиси И.Каримов, рус тили ўқитувчилари К.Одилов ҳамда Е.Шербакова, ўша йилларда билим юртига раҳбарлик қилган Мехри Шариповаларнинг ҳиссалари улкан албатта. М.Ёқубова талабалик йилларини ёдга олар экан, ҳаёт сабогини берган устоzlарни хизматини, ишончини оқлаш улуф саодат эканлигини таъкидлайди.

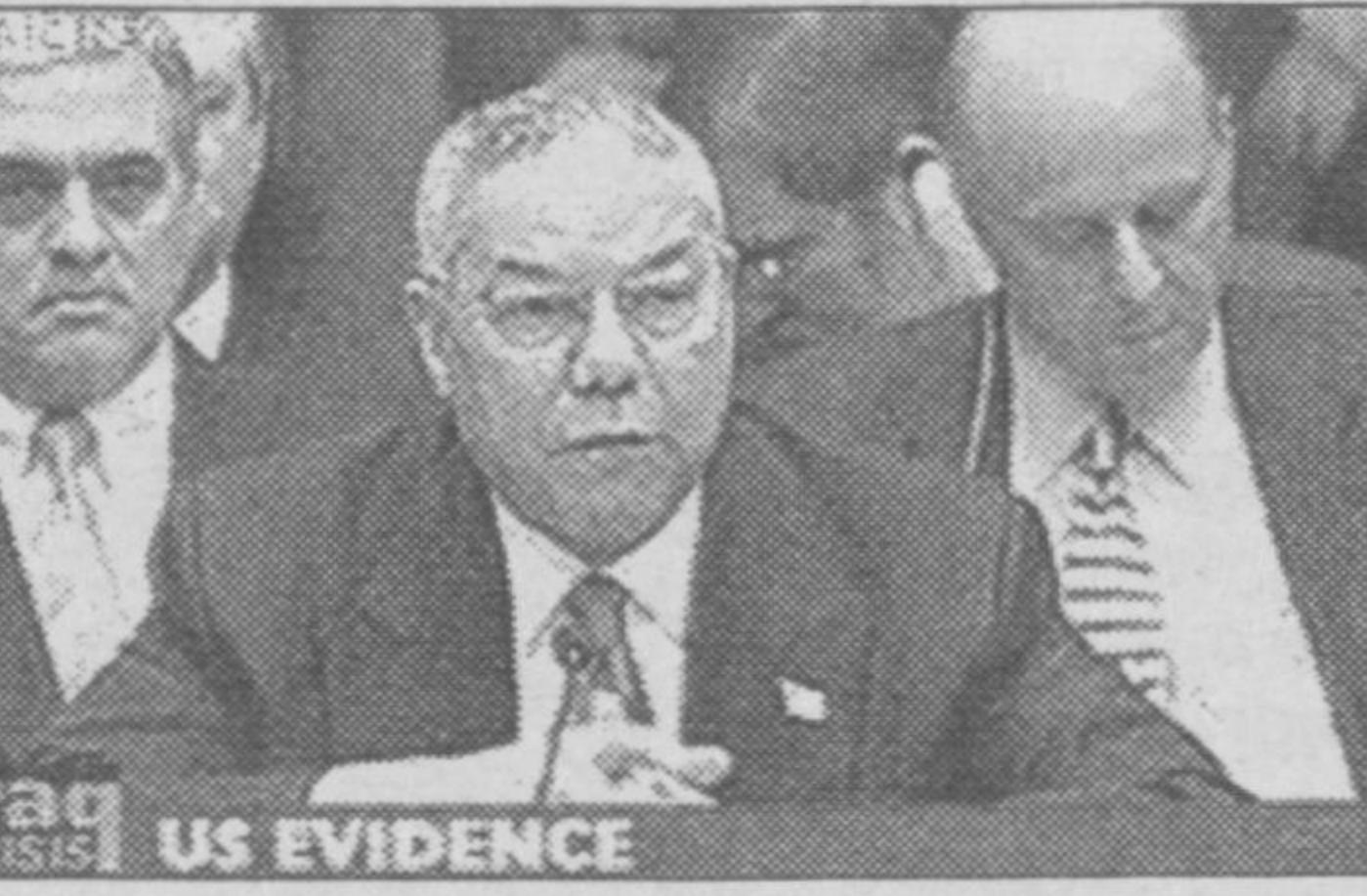
— Менинг назаримда, — дей-

ди ўқитувчи, — ҳар ким ўз танлаган касбининг етук мутассиси бўлишида талабалик даврида олинган билимларни мустаҳкамловчи, унинг ривожланишига турти бўлувчи амалиёттинг, яъни ҳақиқий ўқитувчи бўлиб мактабда сенга умидли нигохини қадаган ўқувчига билим беришнинг ўрни катта. Зоро, ўқитувчи нафақат билимли, балки болани севмоғи, ўз мөхри ила унинг қалбига йўл топа олмоги даркор. Бу эса осон юмуш эмас.

Дарҳақиқат, ўз ҳаётининг касбига, фарзандларнинг эртанги порлоқ истиқболига багишлаган ўқитувчи буғун ўқувчиларга ўтган илк дарсимини хотирлаб, беихтиёр ҳаяжон, ўзгача бир баҳтиёрлик туйғусини хис этади. “Халқ маорифи альочиси”, “Оқилон Шарифиддинов” номли кўкрак нишони сохибаси М.Ёқубова айни кунда ҳам пойтахтимизнинг Чилонзор туманидаги 138-мактабда бошлангич синф ўқувчилари нигизи кўлларига қалам тутқазиб, ўз ҳайратини қоғозга туширишга ўргатар экан, олам-олам завқ олади.

Баходир ЖОВЛИЕВ,
“Ma'rifat” мухбири

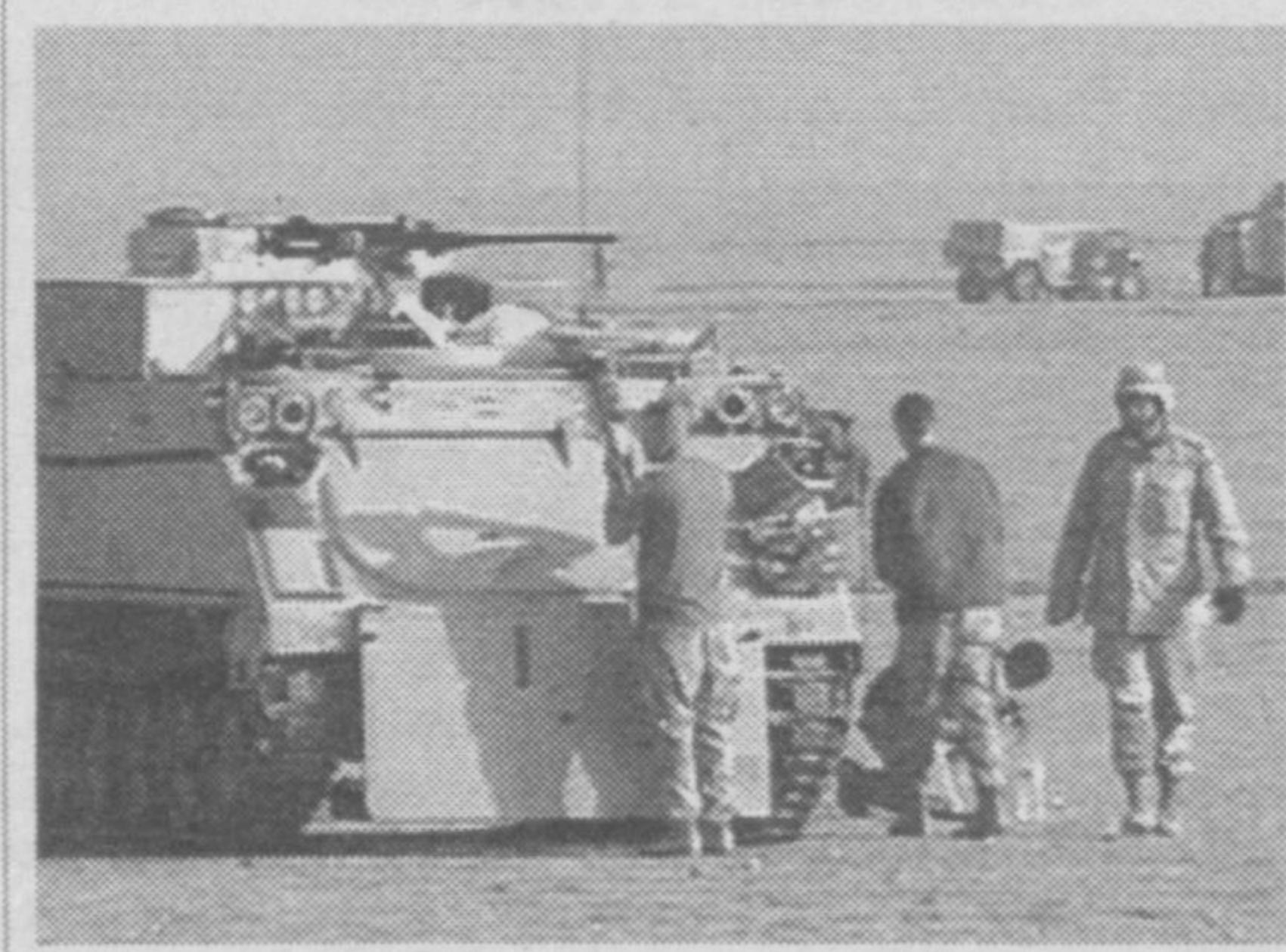
Бугун дунё ҳамжамиятининг диккат-эътиборида турган Ироқ мавзуси Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг айни пайтдаги фаолиятида устувор вазифалардан бири саналади. Шу сабаб 5 февраль куни АҚШ давлат котиби Колин Пауэлл Америка маҳсус хизматлари томонидан Ироқа оид қўлга киритилган маълумотлар, сунъий йўлдош орқали тасвирга туширилган суратлар ва радио мулоқотларни БМТ Хавфсизлик Кенгашига тақдим этди. Тўрт кисмдан иборат бўлган 30 дақиқалик маърузада Пауэлл жаноблари биринчи бўлиб, Бағдоднинг биологик куроллари ҳақида тўхтади. Унинг

ПАУЭЛ МАЪРУЗАСИ ИШОНЧЛИ ЧИҚДИМИ?

сўзларига қараганда, бугун Саддам Ҳусайн ҳокимияти биологик куроллар ишлаб чиқариш дастурига эга. Шунингдек, ироқликларда "Сибир кўйдиргиси" дега номланган заҳарлар модда ҳам бор. Халқаро инспекторлардан яширилаётган юқ ташувчи автомобиллар ва темир йўл вагонларига жойлаштирилган кўчма лабораторияларда оммавий қирғин куроллари ишлаб чиқарилмоқда. Пауэллинг фикрича, Ироқда айнан шундай лабораториялардан камида 7 дона бор.

Маърузанинг иккинчи кисмида эса, АҚШ давлат котиби Хавфсизлик Кенгаши аъзоларини кимёвий куроллар билан таништириди. Унга кўра, 1998 йил инспекторлар Бағдоддан чиқариб юборилган вақтда бу мамлакатда ип-рит (теккан ерини яраловчи ва умуман заҳарловчи рангсиз, заҳарли модда) газидан таркиб топган 5 минг дона снаряд борлиги аниқланган эди.

Аммо, бугунга келиб уларнинг тақдирни номаълумлигича қолмоқда. Бундан ташқари, Эрон-Ироқ уруши тугаганидан сўнг ҳам, Бағдодда 6,5 мингта кимёвий бомбалар қолган. Пауэллинг ушбу чиқиши вақтида Кенгаш аъзоларига кимёвий курол яратиш ишлари жараёни туширилган суратлар ҳам тақдим этилди. Шунингдек АҚШ вакили бошқа бир фактни келтирадар экан, унга кўра, Саддам Ҳусайн уруш бошлангудек бўлса, кимёвий куроллардан фойдаланиши зарурлиги бора-сида ўз қўмондонларига кўрсатма берган. "Агар Саддам Ҳусайнда ундей курол йўк деб ҳисобласак, нима учун ўз одамларига бундай бўйруқ беради", деди Колин Пауэлл.

Давлат котиби чиқишида учинчи қисм ядро дастурига

багишлиланган бўлиб, унда Ироқнинг уран моддаси ишлаб чиқариша керак бўладиган центрифуга (марказдан қочирма куч таъсири остида суюқликдаги оғир кисмларни енгил кисмлардан ажратувчи аппарат)ларда фойдаланувчи маҳсус альюмин тубалари ҳақида гап борди.

таблеткаси эмаски, уни дарҳол яшириб қўйса. Дастурга эга бўлиш учун катта-катта фабрикалар ва омборлар керак бўлади. Уларни эса беркитиб қўйишнинг имкони йўқ", деди ал-Дури. Куни кечада бўлса расмий Бағдод инспекторларнинг олимлар билан яккама-якка сұхбат ўтказишлари учун рухсат берди ва бундай учрашувларнинг биринчи бўлиб ҳам ўтди.

Хавфсизлик Кенгашининг ушбу ийғилишини ёпик деб эълон қилас экан, БМТ Бош котиби Кофи Аннан барча давлатлар Ироқнинг инспекторлар билан фаол ҳамкорлик қилаётганинг гувоҳи эканлигини таъкидлadi va

ҳамкорлик янада ижобий давом этса эҳтиомли урушдан холос бўлинишини айтди. Бугун иккى кунлик ташриф билан Бағдодга келадиган инспекторлар раҳбарлари Ханс Бликс ва ал-Барадейлар Ироқ ҳукумати билан музокаралар олиб борадилар ва 14 февраль куни Хавфсизлик Кенгашига навбатдаги ҳисоботни топширадилар. Айнан шу ҳисобот масаланинг ҳал этилишида муҳим роль ўйнаши тахмин қилинмоқда.

Бироқ эҳтиомли, дега айтилаётган уруш учун ҳозирга қадар 2,1 млрд. доллар сарфлаб кўйган Америка Форс күрғазига қўшин жойлаштириши давом этирмоқда. Бундан ташқари күрғазда турган АҚШ аскарларининг сони 125 мингга етди. Шунингдек, самолётларнинг учеб-кўнишлари учун хизмат кўрсатадиган бешта авианосецлар ҳам бўлгуси урушга жалб этилмоқда. Бундан ташқари "Стелс" русумли қириучи-бомбардимончи самолётларнинг биринчи авиация бўлинмаси ҳам ушбу минтакага келтириб қўйилди.

Ҳозир Қувайт худудида 50 мингдан ошироқ аскарлар турган бўлса, яқин вақт ичida Туркияга 19 минг кишилик 4-пийёдалар дивизиясининг жойлаштирилиши режалаштирилмоқда. АҚШ президенти Жорж Буш эса БМТ Хавфсизлик Кенгашини ҳарбий куч ишлатиш имконини берувчи 2-резолюцияни кабул килишга чақириди. "Саддам Ҳусайнинг ўйини тугади. У дунёга ҳавф солмоқда ва ўз давлатини қамоқхонага айлантиромоқда", деди Буш ва хавфсизлик Кенгаши масаласи ечиними кечитирса, у холда расмий Вашингтон ўз иттифоқчилари билан биргаликда Саддам Ҳусайнни куролсизлантириш учун мустақил равишда чора кўришини маълум қилди. Кузатувчиларнинг назидида Пауэлл чиқишининг давоми сифатида айтилган Жорж Бушнинг ушбу фикрлари кескин бўлиб, бу иттифоқчиларнинг урушга тайёрликларидан дарак беради.

Пайшанба куни эса, Ироқ жанубий бўйлаб самолётларда ташланган 0,5 миллион дона варақаларда америкаликлар тинч аҳолига зарар етказмасликларини ҳамда уларнинг ҳарбий обьектлардан узокроқда бўлишлари маслаҳат берилган.

ҲОЖИЛАР ХАВФСИЗЛИГИ ТАЪМИНЛАНГАН

Саудия Арабистони ички ишлар вазири шаҳзо-да Наиф бин Абдул Азиз ҳаж зиёрати вақтида тартиб бузилишларига йўл қўйилмаслиги учун барча чора-тадбирлар кўрилганлигини маълум қилди. Унинг айтишича, бу ишга мамлакат хавфсизлик кучлари жалб этилган. Ҳозирга қадар дунё давлатларидан Саудияга 1 миллион

315 мингга яқин зиёратчилар ташриф буюришган бўлиб, уларнинг 1 миллион 152 минг нафари самолётда, қолганлари эса денгиз ва қуруқлик транспорти орқали етиб келишган. Шунингдек, вазир бу йил ҳаж зиёратига келувчилар сони чекланганлиги ҳақида тарқалган хабарларни рад этиди.

ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ БОЛАЛАРНИ СОТГАМИ?

Украина бош прокуратурасининг вояга етмаганларга оид қонулар ижросини назорат қилиш бўлими бошлиғи Наталья Шестакованинг билдиришича, Украина таълим вазирлигининг болаликка олиш давлат маркази масъуль шахсларига нисбатан жиноий иш кўзғатилган. Унинг айтишича, хорижий фуқароларнинг етим болаларни ўз тарбияларига олишлари зарур бўладиган ҳужжатларни тайёрлашда қалбакилик ҳолатлари кузатилган. Сўнгги 6 йил ичидага мамлакатда 8,5 мингга яқин етим болалар хорижилкларга фарзанд сифатида берилиган бўлиб, улар ярмининг ҳужжатларидага камчиликлар бор. Марказ ходимлари болаларни болаликка бериш борасида яширин иш олиб бориш ва мўмайгина даромад топишда айбланмоқдалар.

МАКТАБЛАР ЁПИЛАДИ

Россиянинг Тюмень вилоятидаги барча мактаблар душанба кунидан бошлаб вақтнчалик ёпиб қўйилади. Тюмень санитария-эпидемиология текшируви марказининг билдиришича, сўнгги уч кун ичидаги грипп ва ОРВИ хасталикларига чалингларни сони 3 минг нафарга етди. Ва уларнинг 70 физини 14 ёшга тўлмаган болалар ташкил этиди. Бугун мактабларда ўкувчиларнинг 39 фоизи касаллик туфайли дарсларга қатнашмаятилар. Вилоят таълим бошқармаси бошлиғи Валентина Клюсованинг айтишича, 16 февралгача дарслар тўхтатиб турилади. Ҳозирга қадар эса ушбу юкумли касаллик туфайли 4 нафар ёш болалар ва 2 киши ҳаётдан кўз юмди.

"КОЛУМБИЯ" ҚОЛДИГИ ЎГРИЛАРИ УШЛАНДИ

Роппа-роса бир ҳафта аввал ерга қўниш олдидан ҳалокатга учраган "Колумбия" фазо кемасининг ўта маҳфий бўлган аппаратини қидириш ишларига АҚШ маҳсус хизмати кучлари, полиция ҳамда кўнгилли кишилар жалб этилган бўлиб, улар Техас ва Луизиана штатлари чегарасидаги ўрмонзорда иш олиб бормоқдалар. Мазкур маҳфий курилмада ердан кемага юборилган маълумотлар сақланар эди.

Куни кечада эса Техас штатининг иккى фуқароси кема колдикларини ўғирлашда айланниб, хибсга олингандар. Ҳозир 43 ёшли аёл Хендерсон Мерри Хипп ва 23 ёшли Бредли Годетларга давлат мулкини ўғирлашда айблок кўйилиб, улар 10 йилгача бўлган муддатга озодликдан маҳрум этилишлари ва 250 минг доллар микдорида жарима тўлашлари мумкин. Фожеа сабабини ўрганаётган маҳсус комиссия эса кема ёқилғи бакидан ажралиб чиқсан бўлакнинг чап қанотга бориб урилиши ҳалокатга сабабчи бўла олмаслигини маълум килди.

ЖИНОЯТЧИГА ҲУКМ ЧИҚАРИЛДИ

Швецария суди умумий қиймати 1 миллиард доллардан ошадиган санъат жихозларини ўғирлашда айланган Франция фуқаросини тўрт йилга озодликдан маҳрум этиди. 32 ёшли Стефан Брайтвизер Европа давлатлари бўйлаб музейлардан 200 дан ошироқ картиналар ва қадимий топилмаларни ўғирлаган. Ҳусусан, унинг ўзи Швецария музейларидан 69 дона санъат топилмасини яширинча олиб чиқиб кетганинги тан олди. Гарчи ундан кўп нарсалар қайтариб олинган бўлса-да, лекин унинг онаси уйга ўғирлаб келтирилган қимматликларини билмаган ҳолда ахлатхонага ташлаб юборган экан.

Саҳифа материалларини "ИНТЕРНЕТ" хабарлари асосида Камолиддин АЛИОХУНОВ тайёрлади.

Саҳифа материалларини "ИНТЕРНЕТ" хабарлари асосида Камолиддин АЛИОХУНОВ тайёрлади.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар, Ҳалқ таълими вазирликлари, Оқсоқоллар Кенгаши ва «Махалла» жамғармаси, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгашининг «Намунали милиция таянч пунктлари ўртасида конкурс-кўргазмалар ўтказиш тўғрисида»ги кўшма қарорига асосан ўтказилган конкурс кўргазмада Самарқанд вилояти Темирйўл туманидаги «Тонг» маҳалласида жойлашган 46-сонли милиция таянч пункти Самарқанд, Сирдарё, Жиззах, Сурхондарё ва Кашқадарё вилоятлари орасида 1-ўринни олиб, Республика Ички ишлар вазирлиги томонидан кўйилган мукофот — «Тико» автомашинасини кўлга киритди.

Шу муносабат билан биз Самарқанд вилояти ИИБ ҳукукбузарликларнинг олдини олиш бошқармаси бошлиғи, милиция подполковники Самандар Мўминовга бир неча савол билан мурожаат килдик.

— Самандар ака, мазкур милиция таянч пункт

Аниланган 8 нафар гиёхванд, 7 нафар ичкиликка ружу қўйган шахс ва 4 та нотинч оила билан ҳам профилактик ишлар яхши йўлга кўйилган.

Албатта, маҳаллада маҳалла фаоллари билан ҳаморликда иш олиб борилмаса, ҳар қандай саъи ҳаракат бесамар кетади. Шу боис, М.Асроровга «Тонг» маҳалласи фуқаролар йигини раисаси Каромат Фофурова яқиндан ёрдам бермоқда.

Махаллада жиноят ва ҳукукбузарликларнинг олдини олиш бўйича ўтказилётган тадбирларда «Махалла пособни» жамоат тузилмаси сардори Тоир Раҳматовнинг ҳам ўзига хос улуши бор. У профилактика инспектори билан ҳамкорликда маҳаллада жамоат тартибини саклаш ва фуқаролар ҳавфсизлигини таъминлаш бўйича мунтазам тадбирлар ўтказиб боради.

Оилада аёлнинг роли бекиёс бўлгани каби маҳаллада хотин-қизлар кўмитаси раисаси Драченко Валентина Николаевнининг бошчилигидаги жамоанинг хиссасини алоҳида таъкидлаб ўтсак арзиди. Чунки мазкур кўмита оиласида нотинчилар бўлган ота-оналар ва уларнинг фарзандлари билан тушуниши ишлари

“ТОНГ” ГА “ТИКО” МУНОСИБ КЎРИЛДИ

тини қисқача таърифлаб берсангиз.

— Самарқанд вилояти Темирйўл тумани ИИБ 46-сонли милиция таянч пункти «Тонг» маҳалла фуқаролар йигини билан бир бинода жойлашган бўлиб, у ерда профилактика ҳамда вояга етмаганлар орасидаги ҳукукбузарликларнинг олдини олиш инспектори, маҳалла пособонлари, педагог-тарбиячи, маҳалла фуқаролар йигини раиси, яратшириш комиссияси аъзолари, маърифат ҳамда нуронийлар хоналари мавжуд.

Милиция таянч пункти ёнидаги спорт мажмуасида бокс, кураш, волейбол, баскетбол, енгил атлетика, тенnis тўғараклари фаолият юритмоқда. Шунингдек, сартарошхона, пойабзал тузатиш устахонаси ва компьютер ўйинлари зали ҳам мавжуд.

— Танлов шартларида нафақат милиция таянч пунктига, балки профилактика инспекторлари билан бирга мазкур пунктда фаолият юритувчи маҳалла фуқаролар йигини раисидан тортиб маҳалла пособни жамоат тузилмаси сардоригача барчасининг иш фаолиятига холис баҳо бериш кўзда тутилганди. Шу боис, улар ҳакида ҳам қисқача тўхтасангиз.

— Мазкур милиция таянч пункти профилактика катта инспектори милиция капитани Машраб Асроров Ички ишлар идораларида 19 йилдан, эгаллаб турган лавозимида эса 1990 йил март ойидан бўён хизмат килиб келмоқда. Бу унинг шу маҳаллада суюги қотганини, барча фуқаролар билан яхши таниш эканини кўрсатади.

М.Асроров хизмат қилаётган маҳалла ҳудудида 2002 йил мобайнида содир этилган жиноятларнинг 94 фойзи “иссиғиди” очилди. Айбордларнинг қилмишларига яраша тегиши жазо олишлари таъминланди. Бугун хисобда турувчи 61 нафар фуқаро билан мунтазам равишда профилактик сұхбатлар олиб борилмоқда.

31 нафар муқаддам судланган шахсларнинг барчасига ижтимоий-маишӣ ҳаётга мослашишлари учун кўмак берилди.

Гулистон шаҳридаги Гулистан давлат университетининг 2-қаватидаги хоналарнинг бирдан “Пентиум 4” русумли компьютер ва принтерларни номаълум шахслар ўтилаб кетишиган эди.

ҚОРОВУЛ ЎГРИ БЎЛСА...

Ички ишлар ходимларининг саъи-ҳаракатлари ўз самарасини берди. Ўгри шу университетнинг ётоқхонасида яшовчи, “Кино видео” уйи қоровули О. Мирсаидов бўлиб чиқди.

Қоровулнинг ўзи ўгри бўлгандан кейин...

олиб бориб, уларга маънавий томондан ёрдам кўрсатиб келмоқда. Ёшлар ўртасида гиёхвандлик ва фоҳишабозликнинг олдини олиш бўйича мунтазам равишда аҳоли ўртасида тушуниши ишлари ҳам олиб боришмоқда. Хотин-қизларнинг ҳукуқий билим савиасини ошириш бўйича ҳамда ёшларнинг диний экстремистик оқим таъсирига тушиб қолмасликларининг олдини олиш бўйича маҳалла аҳли билан учрашувлар ўтказилалпти.

— Бола мактабда ўқитувчилар назоратида бўлса уйда ота-онанинг кўз ўнгиди бўлади. Бироқ кўчада уларга ким қарайди?

— Республика Вазирлар Маҳкамасининг Қарори билан Милиция таянч пунктлари инфратузилмасига Педагог-тарбиячи штатининг киритилгани жуда хайрли иш бўлди. Чунки педагог-тарбиячилар асосан маҳалладаги болаларнинг бўш вақтлари мазмунли ўтишини таъминлашга масъул. Шу боис, «Тонг» маҳалласи педагог-тарбиячиси Гулчехра Набиева, бир неча номзодлар ичидан танлаб олиниб ушбу лавозимга кўйилган.

Хозирда у маҳаллада ҳукукбузарлик қилишига мойил бўлган вояга етмаганларни, ота-оналари тарбияси билан шуғулланмайдиган болаларни аниқлаб, улар билан профилактик ишлар ташкил этмоқда. Ёшларни тўғаракларга жалб этиш, спорт мусобақаларини ўюншириш бўйича бир қатор ташкилий ишларни амалга ошириб келмоқда.

Хуллас, Самарқанд вилояти Темирйўл тумани «Тонг» маҳалласида жойлашган 46-сонли милиция таянч пунктининг «Намунали милиция таянч пункти» деб топилиши нафақат бизларни, балки ушбу маҳалладагиларни ҳам эл тинчлигини сақлаш, ҳалқ фаровонлигини янада ошириш ишига янада жиддий ёндошишга унадди.

**Шуҳрат РЎЗИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси ИИБ ҲООББ МТБ катта
инспектори, милиция майори**

БЕЗОРИ ҚИЗЛАР

Гоҳида шундай ҳолатлар учрайди, улардан воқиф бўлгач дарров ёқа ушлайди киши. Тошкент шаҳрининг Сиргали туманида ҳам шундай таажжубли ҳол рўй берди.

Сиргали туманида яшовчи муқаддам судланган 17 ёшли Ш. Ҳакимова ва 18 ёшли А. Ашкетовалар маст ҳолда ўзлари тенги 18 яшар Н. Шукинани алдаб, Пирамида клуби орқасидаги хилват жойга олиб чиқадио, унинг кўл соатини тортиб олишиади.

Бироқ улар узоққа кетиша олмайди. Ички ишлар ходимлари зўравон қизларни дарҳол қўлга олишиб, ишни терговга оширишади.

И.АБДУРАИМОВ

ХОТИННИНГ ЗЎРИ...

Хоразм вилоятининг Урганч шаҳри Тошкент кўчасидаги хона-донлардан бирида яшовчи аёлнинг қилмиши, “қўчага чиқди”. Ахир, хотини эрини урибди, деган гапга кимнинг кулоги динг бўлмайди дейсиз.

Гапнинг лўндаси, оиласидаги ўзаро жанжал тифайли муқаддам судланган эрининг қорнига пичок

билан тан жароҳати етказган Р. Ҳакимованинг бу ишини дарров кораламоқчи эмасмиз. Чунки муқаддам судланган эр билан яшаш осон эмас. Аммо унинг “жасорати”ни оқлаб ҳам бўлмайди. Негаки, эр ҳам бирорнинг боласи. Ёмонми, яхшими болаларининг отаси.

Б.СУЛТОНОВ,
милиция лейтенанти

ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

Ўзбекистон Республикаси Баш прокуратурасида кенгайтирилган ҳайъат мажлиси ўтказилди. Мажлис кун тартибида кўйилган республика прокуратураси органларининг мамлакатда қонунийлик ва ҳукуқ-тартиботни мустаҳкамлаш ва жиноятчиликка қарши курашни ташкил этиш, фуқароларнинг ҳукуклири ва қонуний манбаатларини ҳимоя қилиш борасида 2002 йилдаги фаолияти якунлари муҳокама этилди.

Ҳайъат мажлисида 2002 йил амалга оширилган муайян ишлар билан бир қаторда қонунлар ижроси устидан назоратнинг айрим соҳаларида йўл кўйилган камчиликлар танқид остига олинди. Ҳукуқни муҳофаза қилувчи органларнинг жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасидаги фаолияти мувофиқлаштириб келинган бўлса-да, кўзланган эришилмагатидан республика ҳукуқни муҳофизлаштириб келинган ҳато таънижага оқибати бўйин олинган

Tadbir

жиноятларнинг умумий сони 3,9 фойзга ошиган. Айни пайтда дастлабки тергов ва суринтирув устидан назорат кучайтирилганлиги боис бу борадаги кўрсаткичлар, шу жумладан жиноятлар тифайли етказилган моддий зарарни қоплаш масалаларида бир мунча ижобий натижаларга эришилгани қайд этиб ўтилди. Шу билан бирга мамлакат иқтисодига жиддий зарар етказаётган “хуфиёна иқтисод” соҳасидаги жиноятларга қарши кураш борасида олиб борилаётган ишлар талаб даражасида эмаслигига алоҳида эътибор қаратилди. Республика Баш прокурори Р.Қодиров фаолиятда йўл кўйилган ҳато ва камчиликлар хусусида тўхталиб, уларни бартараф этиш ҳамда прокуратура органларининг келгусидаги вазифалари борасида кўрсатмалар берди. Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишили қарор қабул қилинди.

С. ОРТИҚОВА,
Ўзбекистон Республикаси баш прокуратурасининг матбуот маркази ходими

ЗЎРАВОН ТАЛОЧИЛАР

Тошкент вилоятининг Оҳангарон туманида яшовчи С. Попов мактабда қоровул бўлиб ишлайди. Бир куни уйида ўтирганида икки нафар бегона ийитлар ҳе йўқ-бе йўқ уйига кириб келиб, пулдан чўз, оғайни, деб қолишиди. Бирпас каловланиб тургач, қоровуллиги эсига түшибми, ўзини қўлга олди.

Қоровулда пул нима қилсин, деб уларни ўйдан ҳайдаб чиқармоқчи бўлди. Аммо улар бўш келишмади. Оғайни, биз кирган жойдан қуруқ чиқмаймиз, деганча унинг гапига кулоқ солмай телевизорга ва магнитафонга, сўнгра ўйдаги рўзгор буюмларига ёпиша кетишиди.

Шунда қоровул ўз уйини ўгри — талончилардан ҳимоя қилишга киришиди. Бироқ иккавига кучи етмагач, уйдаги телевизори, аудиомагнитафони ва бошқа 10 минг сўмлик атрофидаги ўй-рўзгор буюмларидан айрилиб қолди.

Сўнг, дарров маҳалласидаги профилактика инспекторига борди. Зўравонларнинг афтангорини таърифлаб бергач, профилактика инспекторлари жиноятчиларни дарҳол топиб келишиди.

Улардан бири Оҳангаронгиз идорасида ишловчи В.Сквародников бўлса, иккинчиси гирт бекорчи Д.Холиқов экан. Ҳозирда улар устидан тергов ишлари олиб борилаётпти.

И.ЖАҲОНГИРОВ,
милиция капитани

Саҳифа материалларини Ш.РЎЗИЕВ
тайёрлади.

МУСОБАҚА БАЙРОГИ КҮТАРИЛДИ

Республикамизда "Кувнок стартлар" телевизион мусобақалари үтказиб келинаётганига үттис үйлден ошди. Мактабларда, туман ва вилоятларда үтказилган белла-

ташам залида XX Республика "Кувнок стартлар" телевизион мусобақалари финал беллашувлари очилиши маросими байрамона үтказилди. Үнда Халқ таълими вазирли-

Финал мусобақаси саралаш учрашувига йиғилган ўкувчиларни миллий кураш бўйича жаҳон чемпиони Камол Муродов қизгин кутлаб, уларга спорт чўққиларини эгаллашда омад тилади.

Шу куни тадбирга ташриф буюрганлар Самарқанд вилоятининг Паст Дарғом туманинага 105-мактабнинг "Умид" ва Жizzах шаҳридаги 11-мактабнинг "Омад" жамоалари үртасидаги қизгин беллашувни, мусобақа олдидан ва учрашув оралиғида Тошкент

шувларда миллионлаб ўкувчилар ўз спорт маҳоратларини ошириб, жисмоний ва манавий жиҳатдан камол топаётирлар.

4 февраль куни Марказий ҳарбий спорт клубининг мух-

ги, Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси ва қатор жамоат ташкилотларининг масъул ҳодимлари қатнашиди.

"Quvnoq startlar"

эстрада ва цирк коллежи талабаларининг бадиий гимнастика, акробатика бўйича чиқишиларини мароқ билан томоша қилиши.

Самарқанд ва Жizzах вилоятни спортчилари үртасидаги беллашувда ҳар иккимоҳа вакиллари ғолиблик учун астойдил ҳаракат қилиши. Дастурнинг биринчи шартида ("Чаққон коман-

да") ўмбалоқ ошгач, тўсиқлардан чаққон ҳаракат билан ўтиш ва марса чизигидан

старт жойига қайтишда самарқандиклар ғолиб чиқиб, 3 очкони кўлга киритиши. Дастурнинг "Тўсиқлар оша", "Аниқ нишон", "Ғалаба сари" ўйин ва эстафеталарида ҳамда конкурс (ҳар команадан 1 тадаён спорчанинг оёқни осмонга кўтариб кўлда маррага бориш) беллашувда ҳам "Умид" жамоасининг кўли баланд келди.

Миллий ҳалқ ўйинларидан "Белбоғ тортиш" шарти ҳам ҳаяжонли кураш остида ўтди. Бу баҳсада самарқандиклар қизлар ҳам, ўғил бола-

лар ҳам кучли ва чапдаст эканликларини кўрсатиши. "Кўл тўп"да эса "Умид" қизлари тўпларни бир-бирларида аниқ ошириш ва дарвозани нишонга олишда бехато ҳаракат қилишиди ва 4:0 ҳисобида ғалаба қозонишиди.

Дастурнинг 10 та мусобақасидан фақат охиригина "Омад" жамоаси ютуқча эришиди.

Украшувда самарқандиклар катта фарқ билан (25:9 ҳисобида) ғалаба қозонишиди ва чорак финалга йўлланма олишиди.

F. МАННОПОВ

Суратларда: учрашувдан лавҳалар.

Б. РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

УМИД ВА ИШОНЧ БИЛАН

Бухоро шаҳридаги 17-мактабнинг ўнинчи синф ўкувчиси Миршод Муҳаммадиев ва унинг синглиси 15 ёшли Феруза кўп йиллардан бўён шахмат билан шуғулланышади. Улар ўтган йили Республика мактаб ўкувчиларининг "Умид ниҳоллари" мусобақаси

финал босқичида вилоят шарафини ҳимоя қилишган эди. Бу йил ҳам ақа-сингиллар анъанани давом эттиришга қатъий ният қилишган.

Шу боис улар мусобақанинг 8-11-синф ўкувчилари үртасида қиши таътилда үтказилган Тўқимачилик туман босқичида ҳам рақибларини ортда қолдириб, биринчи ўринни эгаллашди. Айни пайтда Миршод ва Феруза март ойи-

рувчи бу даргоҳда, барча соҳалар қато-ри спортга ҳам муносабат юқори.

Жумладан, Жizzах вилоятида үтказилган "Баркамол авлод" спорт ўйинларида колледжнинг волейбол бўйича ўғил болалар жамоаси фахрли III ўринни эгаллаган эди. Туман саралаш босқичида бу йилги ғолибликни ҳам мазкур колледж жамоаси қўлга киритиб, Қорақалпогистон миқёсида үтказиладиган III босқич мусобақаларига йўлланма олишиди. Яна бир ютуқ:

"Баркамол авлод" спорт ўйинларидан жой олган ўзбек кураши мусобақаларида ҳам умумжамоа ҳисобида энг юқори натижага эришилди ва галдаги босқичга чиқилди.

Жисмоний тарбия — соглом, тетик яшаш дегани. Ақлий тарбия эса яшаш нималигини англашдир. Бу иккисининг умумлашмаси қайсики ёш авлод вакилида мавжуд экан, демак у замону замонга керак шахс.

Рустам
ЎТАМАУРОД

ЯНА БИР БОР ФУТБОЛ ҲАҚИДА...

Пойтахтимиздаги футбол мактаб-интернатида мактаб ўкувчилари үртасида футболни янада ривожлантириш, унинг оммавийлигини ошириш мавзусида футбол мактаб-интернатлари раҳбарларининг амалий семинари бўлиб ўтди.

Халқ таълими вазирлиги, Республика таълим маркази, Ўзбекистон футбол федерацияси, Ўзбекистон "Ёшлик" кўнгилли спорт жамияти марказий кенгаси ва Ҳамза туманинда ҳалқ таълими бўлими билан ҳамкорликда үтказилган ушбу анжуманда Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 17 январдаги "Ўзбекистон футболни ривожлантиришнинг ташкилий асослари ва принципларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги, шунингдек, 1998 йил 27 майдаги "Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"-

ги қарорларнинг ижросини амалга ошириб, бақувват, эпчил, соглом, ватанпарвар ўкувчи-ёшларни тарбиялаш лозимлиги ҳақида гап борди. ХТВ Ҳарбий ватанпарварлик, жисмоний тарбия ва спорт бошқармаси бошлиғи Т. Мұхитдинов, Ўзбекистон футбол федерациясининг мутахассиси В. Шодиматовлар ўз маърузаларида футбол мактаб-интернатларининг ўкувчи-ёшлар үртасида футболни янада ривожлантириш, унинг оммавийлигини ошириш, моддий базасини мустаҳкамлаш тўғрисида, уларнинг аҳволи ва спорчига ўкувчи-ёшларимизнинг ютуқлари ҳақида маълумотлар берриши.

Мулоқот тарзида бўлиб ўтган семинарда келгусида амалга ошириладиган ишлар белгилаб олинди.

М. МАГАМЕТОВА,
Республика таълим маркази
"Соғломлаштириш" бўлими
бошлиғи ўринбосари

АҚА-СИНГИЛЛАР АҲДИ

да үтказилиши мўлжалланган вилоят баҳсларига ҳозирлик кўришаётпти.

Туман халқ таълими бўлими йўриқчиси Нои-ла Камоловнинг айтишича, "Умид ниҳоллари" анча оммавий тус олиб бораяпти. Синфлар ўртасида үтказилган босқичда 3200 нафардан зиёд ўсмири бола ва қизлар иштирок этишган бўлса, уларнинг 900 нафари туман босқичида қатнашдилар.

Янги-янги истеъдодларни кашф этишда, уларнинг спорт билан шуғулланишлари учун кенг имкониятлар яратишда ва иқтидорларини намойиш этишда шубҳасиз бу анъанавий тадбирнинг аҳамияти каттадир.

МУХБИРИМИЗ

**Хурматли
Кирғизбай СОТИМОВ!**
Сизни таваллуд айёмингиз ва 55 баҳорни қарши олаётганингиз билан чин дилдан кутлаймиз. Сизга ўзок умр, баҳт-саодат, ёш авлод тарбияси ўйлидаги ишларининг зафарлар тилаб қоламиз. Фарзандларнинг, шогирдларнингиз ва ҳамкаслариниң баҳтига доимо сағ-саломат бўлинг. Жizzах вилоятинада Бахмал туманинадаги 47-ўрта мактаб ўқитувчилари.

БҮРОР

Бу дунёга келадио
силиканди дарахтни,
суяб турган кими бор деб,
юлкиндайди дарахтни.

Тезлик билан кулатаман,
деб ўйлади, тинмайди.
Лекин унинг илдизлари,
борлигини билмайди.

Нурали МИСИР,

Мирзаобод туманидаги 17-мактаб ўқитувчisi

ОНА ҲАҚИДА РИВОЯТ

Қадим замонларда разил золим шох,
Тинч юрга кирибди этмасдан огох.
Саноқсиз бошларни олибди тандан,
Омон қоломлабди ҳеч бир зот ундан.
Ўлимга маҳкумлар ичидан шу он
Шоҳ олдига келди болали жувон:
Шоҳим, сизни қиласай ўлгунча эъзоз,
Ўлим муддатини чўзсангиз бир оз.
Кўлимдаги гўдак кечак түғилган,
Юрганча парвариш қиласай уни ман.
Майли мени кейин дорга осингиз,
Қандай азоб бўлса чидарман сўзсиз".
Майли, гўдагингни қилгин парвариш,
Аммо бир шарт билан битади бу иш
Ўн ойга чўзаман ўлим муддатин,
Ўғлинг топиб кетар шундан сўнг баҳтин.
Аммо ўзинг менга ҳар бир ой учун,
Битта бармоғингни берурсан билгин.
Шу шартга кўнсанг гар хозирдан мана
Биринчи бармоғинг қўйгин кундага."
Боласин ўлимдан асрарашун она,
Бармоғини қўиди қилич тагига.
Тўққиз бармоғидан айрилганда ҳам,
Боласин авайлаб ўстириди ҳар дам.
Сўнгги бармоғидан айрилар экан,
Боласини ўлаб она берур жон:
“Хечкиси йўқ ўтар кийик оғирк ҳам,
Факат соғ бўлсанг бас ўзинг, жонгинам”.

Икром ОРТИКОВ,

Паркент туманидаги 30-мактаб ўқитувчisi

**OPEN SOCIETY INSTITUTE
ASSISTANCE FOUNDATION (OSI AF) – UZBEKISTAN
ENGLISH LANGUAGE PROGRAM (ELP)**

Dear deans and chairs of the English Language departments of Tashkent and regional institutions of higher learning. OSI AF is pleased to invite you to submit applications for participation in a 5-day training aimed at developing skills on effective management of English Language departments. The training will be conducted in March 2003. All expenses related to your travel and participation in the training will be covered by Open Society Institute Assistance Foundation. The place and dates for the training will be determined later. To be considered please send your application that should include short statement of purpose, and resume indicating your name, education, place of work, and contact information to the office of OSI AF-Uzbekistan, by March 1st, 2003.

Our address: 31 Zarbog street, Tashkent 700031. attn:
Arsen Badaev

Fax (99871)-1206854

For any questions related to the training please contact
Arsen Babayev, English Language Program Coordinator
by phone at (998 71) 120 54 08/09/10/11/12 or by
e-mail at arsen@osi.uz.

2003 йил 11-12-13 февраль кунлари Республика таълим марказида янги яратилган V-VI-VII синф “Француз тили” дарсликлари билан ишлашга ўргатувчи семинар-тренинг ўtkазилади. Тел.: 139-41-65

Бош муҳаррир:
Халим САЙДОВ

Таҳир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ,
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром
БУРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари),
Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин
КАРИМОВ (масъул котиб), Курбонбой
МАТҶУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ,
Абдулсамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир
ўринбосари), Ҳулкар ТЎЙМАНОВА,
Нурлан УСМОНОВ, Сайдулла
ҲАҚИМОВ, Ўткир Ҳошимов

Газета Узбекистон Республикаси
Давлат Матбуот Кўмитасида
№ 20 рақам билан 12 июнь
1998 йил рўйхатта олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-127.
Тиражи 33 034. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табок,
Офсет усулида босилган,
коғоз бичими А-3.

Навбатчи муҳаррир:
Ҳулкар ТЎЙМАНОВА.
Навбатчи:
Давронбек ТОЖИЛИЕВ.

«Марифат»дан материалларни кўчирб босиш
таҳририят руҳсати билан амалга оширилши шарт.
Таҳририятга юборилган материаллар муаллифа
қайтарилмайди.

(*) белгиси остида реклама материаллари берилади.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент,
Матбуотчilar кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, олий
таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мактаб-
дан ташқари таълим янгиликлари бўлими—136-
55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янгиликла-
ри бўлими—136-54-23, умумий ўрга таълим янги-
ликлари бўлими, ўқувчиларни касбга йўналтириш
ва ўрга таълим янгиликлари бўлими—136-
54-03, реклама ва тарғибот бўлими—136-54-69.

Баҳоси сотувада эркин нархда
Pentium компььютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

«Шарқ» нашириёт-матбаа
акционерлик компанияси
босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-йул

Босишга топшириш вақти — 21.00.
Топширилди — 21.00

Ваҳан маҳзаралари**“БУЮК ИЖОДКОР” АЙЛАНИМА КРОССВОРДИ**

Белгиланган хонадан рақам ат-
рофига соат мили йўналишида: 1.
Навоийнинг илк ғазалларидаги
мисралардан: "... ёлқоч кўзимдан
соҷилур ҳар лаҳза ёш,

Бўйлаким, пайдо бўлур юлдуз ни-
ҳон бўлғоч кўёш..."

2. “Хамса” достонларидан би-
ридаги:

“Деди: ҳар ишки, қилмиш одами-
зод.

Тафакур бирла билмиш одами-
зод”, сўзларини айтган қаҳрамон.

3. “Сабъаи сайдёр” достони қаҳрамони.

4. Ойбек ёзиб қолдирган “На-
войй” романни персонажи. 5. Алишер
Навоий ҳомийлик кўрсатган

истеъододли миниатюрачи санъат-
кор. 6. Шоир устоз деб билган ва
унинг юксак ҳурматига сазовор

бўлган замондош ижодкор. 7. “Али-
шер ва талаба” шеъри муаллифи,

атоқли ўзбек шоири, Ўзбекистон
Қаҳрамони. 8. “Лисон-ут-тайр” фал-
сафий достонида ҳикояларни баён

этувчи куш номи. 9. Назим муҳлис-
ларни анжумани. 10. Арузда рубойи
вазнининг номи. 11. Алишер Навоийга
замондош шоир. 12. “Хамса” достонидаги олими
мисралардан мактор аёл, Фарҳод-
нинг қотили. 13. “Фарҳод ва Ширин” достонидаги олим сийоси. 14.
Атоқли ўзбек навоийшунос олим-
ларидан бири. 15. Қасиданавис, форс-тохик шоири, Навоийнинг
замондош. 16. Туркман ҳалқ оғзаси
иҳодида Алишер Навоийга бе-
рилган ном. 17. Навоий ғазалларига
ва достони асосидаги мусикали
драмага куйлар басталаган
атоқли бастакор, академик иҳоди-
кор. 18. Алишер ўсмирилк даврида
билим олган шаҳар. 19. Навоий
ҳомийлик кўрсатган замонасининг
муаррихи. 20. Асарнинг тугаллан-
ган, сўнгги қисми. 21. “Бадоё-ул-
вақе’” (“Гузал воқеалар”) асарида
шоир ҳакида маълумотлар ёзиб қол-
дирган мумтоз шоир. 22. Тараққи-
ётга ўз асарлари билан муҳим
аҳамият касб этган шарқ шеърия-
тида кенг тарқалган тўртлик шеър.
23. Ўзбекистон Миллий бобига бе-
рилган ном. 24. Шоирнинг “Садди
Искандарий” достонидаги олим-
лардан бири. 25. Навоийнинг
“Сабъаи сайдёр” достонидаги би-
ринчи ҳикояда баён этилган мард,
адолатпарвар ийгит. 26. Иҳодкор-
нинг ўзи курдиран биноларига ҳуж-
жат сифатида ёзилган ва Ҳусайн
Бойқаро давлати тизими, уни бош-
каришдаги ўрни, ихтимом-иқтисодий
карашлари баён этилган асари. 27. Ўзбекистон ҳалқ шоири, Ўзбекистон
Қаҳрамони, кўйидаги мисраларни
муаллифи:

“Менга Пушкин бир жаҳону
Менга Байрон бир жаҳон,
Лек Навоийдек бобом бор,
Кўкси осмон, ўзбегим...”

28. Навоий ўз ҳисобидан Хирот-

13,1,2,14,20. Гўёки пайғамбарга
таъзим.

4. Бийиклик келди ҳимматдин
5,1,19,9,5,4.

Ки ҳимматсизлик паст этди за-
мона.

5. Сўзи ҳолин боқма, боқ сўз
холини,

Кўрма, ким дер они, 17,18,20,12,1,2. ким не дер.

6. Ул кишиким, тузлик эрур,
шон анга,

Душман эрур гардиши 7,4,8,20,9,5,4.

7. Ақлли киши насиҳатини
ачиқ деган,

Сўнгидা пушаймон ер, фойда
15,11,20,3,4,10.

Энди шакл айланаларидаги ра-
қамларни очиқ жавобларидаги
мос ҳарфлар билан алмаштириб
муаммономани ҳал этинг. Улардан
Навоийнинг яна бир ҳикмати аён
бўлади.

Фозилжон ОРИПОВ тузди.

